

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

**TERMÍNY V ČLÁNCÍCH O EVROPSKÉ UNII
SOCIÁLNĚ-POLITICKÁ OBLAST
TERMS IN SCHOLARLY ARTICLES ABOUT THE EUROPEAN
UNION
SOCIAL-POLITICAL SPHERE**

(RUSKO-ČESKÝ SROVNÁVACÍ PLÁN)

Bakalářská diplomová práce

Vypracovala: Jana Jatiová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Vysloužilová, CSc.

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne 10. 5. 2010.

.....
podpis

Děkuji Doc. PhDr. Evě Vysloužilové, CSc. za odborné vedení bakalářské diplomové práce a za poskytnutí cenných rad a připomínek při vypracovávání této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	- 6 -
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	- 8 -
1.1 TERMÍN.....	- 8 -
1.1.1 Definice termínu.....	- 8 -
1.1.2 Vznik termínů.....	- 9 -
1.1.3 Terminologie.....	- 11 -
1.1.4 Terminologie a slovníky.....	- 12 -
1.1.4.1 Druhy slovníků.....	- 12 -
1.1.4.2 Glosáře a jejich zpracování.....	- 13 -
1.1.4.3 Terminologické slovníky.....	- 15 -
1.1.5 Terminologizace.....	- 16 -
1.1.5.1 Průběh terminologizace.....	- 17 -
1.1.6 Determinologizace.....	- 18 -
1.1.6.1 Průběh determinologizace.....	- 19 -
1.1.7 Reterminologizace.....	- 20 -
1.2 TERMÍN VE FUNKČNÍM STYLU.....	- 22 -
1.2.1 Česká soustava funkčních stylů.....	- 22 -
1.2.2 Ruská soustava funkčních stylů.....	- 23 -
1.2.3 Publicistický styl.....	- 24 -
1.2.4 Odborný funkční styl.....	- 27 -
1.2.3 Administrativní funkční styl.....	- 29 -
1.3 TERMÍN V POPULARIZAČNÍM TEXTU.....	- 31 -
1.3.1 Charakteristika popularizačního textu.....	- 31 -
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	- 33 -
2.1 ANALÝZA TERMINOLOGICKÝCH SLOVNÍCH SPOJENÍ.....	- 33 -
2.1.1 Analýza z hlediska tematického.....	- 33 -
2.1.2 Analýza z hlediska lexikálního.....	- 38 -
2.2 PROBLÉMY PŘEKladu.....	- 41 -
2.3 ZÁKLADNÍ PŘEKladATELSKÉ POSTUPY.....	- 43 -
2.3.1 Lexikální transformace.....	- 44 -
2.3.2 Gramatické transformace.....	- 45 -
2.3.3 Lexikálně-gramatické transformace.....	- 47 -
ZÁVĚR.....	- 48 -

PEŽIOME	- 50 -
BIBLIOGRAFIE	- 54 -
PŘÍLOHY	- 60 -

ÚVOD

Tématem bakalářské diplomové práce jsou termíny v ruských a českých člancích o Evropské unii, které byly publikovány na internetových stránkách. Bylo excerptováno přibližně 50 různých článků v ruském a českém jazyce. Pro naši práci by nebylo snadné pojmout celé rozsáhlé téma Evropské unie, protože daná problematika pokrývá velmi široké spektrum a již z principu nemůže být vyčerpávající a tvořit tak žádný kompaktní celek. Proto jsme si práci vymezili pouze pro sociálně-politickou oblast.

Záměrem naší bakalářské práce bylo sestavit praktický glosář nejtypičtějších vazeb o EU ze sociálně-politické oblasti, který by obsahoval nejužívanější terminologická slovní spojení v dané oblasti a sloužil by tak jako malá účelná pomůcka pro tlumočníky a překladatele. Téma o Evropské unii jsme si vybrali ze dvou důvodů:

- 1) v poslední době je čím dál více diskutované
- 2) je součástí našeho studijního oboru a naší pregraduální přípravy

Česká republika se vstupem do Evropské unie stala součástí nadnárodního uskupení vyspělých evropských zemí. Po čtyřiceti letech nesvobody v rámci takzvaného východního bloku jsme se připojili k západním demokratickým státním celkům. Náš vztah k Ruské federaci se tím po rozpadu Sovětského svazu zásadně změnil. Evropská unie nikterak nezastírá svá přání rozšiřovat hranice směrem na východ. Rusko si v této situaci snaží najít svou pozici a zachovat konzistentní postoj. Musí se vypořádávat se změnami, kdy se pomalu vytrácí nárazníkové pásmo mezi „západními“ zeměmi a hranicemi Ruské federace, což je pro Rusko situace ne úplně příjemná. Zvláště po přijetí Lisabonské smlouvy, kdy Evropská unie vykročila vstříc větší homogenitě a jednotnosti.

V ruských médiích se tedy stále častěji objevují články zaměřené na tematiku EU, ať již v souvislosti se strukturálními změnami v rámci samotné Evropské unie, či například v energetické závislosti zemí Evropské unie na surovinách Ruské federace.

V bakalářské práci jsme se tedy v teoretické části zaměřili na objasnění pojmů, jako jsou termín, terminologie, terminologizace, determinologizace, reterminologizace. Poněvadž

články, z kterých jsme čerpali, řadíme do publicistického stylu, věnovali jsme se zde i funkčním stylům jak v ruské, tak i v české soustavě. Avšak termíny, o které se naše práce opírá, se ve velké míře vyskytují i ve stylu odborném a administrativním. Tyto styly jsme taktéž do kapitoly funkčních stylů zařadili. Stejně tak jsme jednu kapitolu věnovali popularizačnímu textu, kde jsme objasnili jeho základní charakteristiku. V praktické části jsme se hlavně zaměřili na podání stručného přehledu základních a nejfrekventovanějších slovních spojení, která se v ruských médiích o Evropské unii objevují a analýze těchto terminologických slovních spojení z různých hledisek. Pozornost jsme věnovali i překladu termínů a jejich problémům. Ukázka rusko-českého praktického glosáře o Evropské unii pro tlumočníky a překladatele tvoří samostatnou kapitolu.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Termín

1.1.1 Definice termínu

V literatuře najdeme mnoho pokusů o definování významu slova termín. Většina těchto pramenů se však shoduje na tom, že termín neboli odborný název je pojmenování pojmu v systému pojmů některého vědního nebo technického oboru. (Poštolková a kol., 1983)

Termíny v naší práci hrají nejdůležitější roli, protože se užívají především v odborném ale stejně tak i v publicistickém funkčním stylu. Měli bychom si tedy tento pojem definovat přesněji a některé z nich si uvést jako příklady. Pokud termín srovnáme s neterminologickým pojmenováním, které je často víceznačné a jeho význam závisí na kontextu, ve kterém je tohoto neterminologického pojmenování užito, zjistíme, že termín definujeme přesně naopak.

K charakteristickým rysům termínu řadíme jednoznačnost, ustálenost, přesnost, systémovost, nejsou závislé na kontextu a můžeme je užívat i izolovaně.

Mezi další charakteristické znaky patří pojmovost (nacionálnost), intelektuálnost, nejsou expresivní a nevyjadřují citové zabarvení. (Poštolková a kol., 1983)

B.N.Golovin a R. Ju. Kobrin ve své knize naopak tvrdí, že termíny nikdy nestojí izolovaně, ale jsou součástí terminologického systému. Dle nich tedy pod pojmem termín chápeme slovo nebo slovní spojení se zvláštním významem, které vyjadřuje odborný pojem a užívá se v procesu poznávání a osvojení si odborných předmětů a vztahů mezi nimi. (Головин, Кобрин, 1987)

Termíny nejčastěji užíváme při pojmenovávání jen v rámci jednoho oboru. Pouze výjimečně užíváme stejných podob termínů v různých vědních nebo praktických odvětvích. Např. termínu *OPERACE* se v různých významech užívá v peněžnictví, v lékařství, ve vojenství, termínu *ASIMILACE* se užívá v jazykovědě, v přírodních vědách, v národopisu apod.

Termíny můžeme pojmenovávat slovem, slovním spojením, polovětnou konstrukcí, ale i souvětím. Při definování termínu se pojmenováním rozumí pouze taková konstrukce, u které nedochází k vytvoření celé věty. Slovo pojem můžeme užívat v nejrůznějších vědních oborech, jako např. v logice, v didaktice, v jazykovědě, ale samozřejmě také ve speciálních výkladových slovnících z těchto oborů bychom našli jeho různé definice. Na přesném významu slova pojem se nemohou shodnout ani logikové. Ke studiu termínů a terminologie se však nemůžeme obejít bez termínu pojem, a proto přijímáme jeho definice z učebnic filozofie nebo je různě upravujeme a doplňujeme. Je však třeba, abychom si stále uvědomovali, že pojem není něco stálého a neměnného, ale že je to jev dynamický, jehož perspektivy a cíle podléhají stálým změnám. Některé pojmy zanikají, některé mění svůj obsah a jiné se nově tvoří. Odrazem tohoto jazykového vývoje jsou i změny v systému termínů. Pokud ale nedokážeme dostatečně stanovit obsah pojmu *pojem* ani v logice, v jazykovědě na tom nebudeme o mnoho lépe, co se týče o vymezení vztahu mezi pojmem a pojmenováním. (Poštoľková a kol., 1983)

1.1.2 Vznik termínů

Abychom mohli vytvářet nové odborné názvy, potřebujeme k tomu vyspělý národní jazyk, u kterého je bohatě rozvinutá slovní zásoba a propracovaná mluvnická stavba. Vyspělý a rozvinutý jazyk nám pak může poskytnout řadu různých způsobů a prostředků. Jeho všestranná vyspělost nám také umožňuje přejímat termíny z cizích jazyků mnohem lépe a častěji než tomu bylo v minulosti, kdy existence našeho národního jazyka byla ohrožována.

Odborné názvy tedy můžeme tvořit těmito způsoby:

Morfologicky

- derivací, tj. odvozováním pomocí předpon, přípon

Do této skupiny patří slova odvozená, tvořená pomocí přípon (sufixů), popř. jen koncovek, předpon (prefixů) anebo přípon i předpon zároveň (sufixálně prefixální způsob) (např. надбавка, поправка)

- kompozicí, tj. skládáním slov

Složeniny ve srovnání s odvozenými názvy a s terminologickými souslovími umožňují explicitnější vyjádření znaků pojmu než odvozeniny a umožňují odvozeniny tvořit (např. Еврокомиссар, Европарламент)

- abreviací, tj. zkracováním

Zkratky a zkrácená slova hrají důležitou úlohu zejména v psaných projevech odborného vyjadřování. Tvoření zkratk je prakticky neomezené (např. EK, EC, Европол, МВФ)

Syntakticky

- vytvářením terminologických sousloví

Pokud tvoříme terminologická sousloví syntakticky, jde o ekvivalenty slov, která mohou být nahrazena jednoslovným pojmenováním (např. *Европейский союз - Евросоюз, Европейская комиссия - Еврокомиссия*)

Sémanticky

- zpřesňováním významu slov z běžně sdělovacího jazyka

V tomto případě používáme slova z neterminologické vrstvy, tedy z běžně sdělovacího jazyka. Význam terminologizovaných slov se v podstatě nemění, jen se významově zpřesňuje (př. *голос, кресло, помощь*)

- metaforickým a metonymickým přenášením slov

Tento způsob tvoření termínů nám dává možnost užívat již existující slova pro pojmenování jiných pojmů na základě shodnosti některých znaků nebo na základě věcné souvislosti. V terminologii některých oborů se velmi často setkáváme s metaforicky užitými názvy různých částí lidského těla (např. *глава Бюро национальной безопасности*).

Přejímáním slov z cizích jazyků

Tento způsob je jeden z nejvíce užívaných při vytváření nových termínů. Různé proudy těchto přejetí můžeme pozorovat v historii národních jazyků, pomocí nichž se slovní zásoba rozšiřuje v různých obdobích a oblastech. (př. *бюро, глобализация, инструмент, климат, кризис, скептик*)

Těchto postupů se však v jednotlivých vědních nebo technických oborech využívá různou měrou, protože každý z nich je různě produktivní. „Rozdíly se projevují i mezi terminologií a nomenklaturou, mezi podobami termínů uváděných v normách a slovnících a podobami termínů užívaných v odborných textech, mezi vrstvou spisovných termínů, profesionalismů a slangových pojmenování.“ (Poštolková a kol. 1983, s. 34)

1.1.3 Terminologie

Odborná terminologie je nedílnou součástí funkčního stylu odborného i publicistického. Jelikož náplň naší práce spočívá v excerpování nejužívanějších terminologických slovních spojení z novinových článků, které se samozřejmě řadí do publicistického stylu, je na místě i objasnění pojmu terminologie.

Terminologii chápeme jako soubor nebo soustavu termínů neboli odborných výrazů, které se užívají v jednotlivých oborech. V tomto případě se kromě terminologie užívá také název odborné názvosloví. „Terminologie, neboli odborné názvosloví, je soubor odborných výrazů, užívaných v jednotlivých oborech vědeckých nebo praktických.“ (Havránek 1963, s. 81) Podle pana Bohuslava Havránka se do odborného názvosloví dají zařadit jak jednoznačná slova, která se používají pouze v jednom oboru a udržují svůj odborný význam, tak i slova, která mají jistý ustálený význam v jednom oboru, ale naopak jiný význam v dalším oboru nebo v běžném sdělovacím jazyce.

Terminologii tedy můžeme také chápat jako nauku o vlastnostech termínů, jejich tvorbě a užívání, která zkoumá vztahy mezi termínem a obecným pojmem. Tato nauka, jak již bylo zmíněno výše, vychází z lingvistického hlediska, ale také z hlediska určitého konkrétního oboru.

1.1.4 Terminologie a slovníky

Důležitou složkou terminologie je i tvorba terminologických slovníků. V naší práci jeden takový, praktický terminologický glosář, vytváříme, z námi vyexcerpovaného materiálu, tudíž bychom se rádi zmínili i o slovníkovém zpracování termínů.

Jak jsme již výše zmínili, nové pojmy, termíny se vyskytují v nejrůznějších oborech a je třeba je jak správně pojmenovat, tak i srozumitelně a věcně vyložit. Velmi užitečným pomocníkem při odborné práci jsou slovníky nejrůznějších typů. Tyto slovníky slouží k vyjádření nových poznatků a speciální terminologie.

V této kapitole tedy podáme stručný přehled o rozdělování slovníků a jejich dělení z hlediska rozsahu a okruhu slovní zásoby. Vzhledem k tomu, že tato práce není založena pouze na tvorbě terminologického glosáře nejužívanějších slovních spojení o EU, ale i na tom, co mu předchází, a to je excerpce materiálu, tak se zde také zmíníme i o zpracování materiálu při slovníkové tvorbě a uvedeme základní charakteristiku terminologického slovníku.

1.1.4.1 Druhy slovníků

Podle rozsahu rozeznáváme slovníky:

- velké (několikadílné)
- střední
- malé (jednodílné)
- kapesní

U slovníků vždy nerozhoduje počet hesel. Rozsah hesel a podrobnosti jejich zpracování jsou totiž u různých typů slovníků odlišné. Proto nemůžeme dostatečně dobře srovnávat slovníky výkladové s překladovými nebo s encyklopedickými a slovníky obecného rázu se speciálními. Tato díla, která se zabývají skutečností okolního světa, shrnutím jejich poznatků a informací, se nazývají slovníky naučné nebo encyklopedie. Slovníky, které se zaměřují převážně na

slova a jejich významy nebo na některý úsek slovní zásoby jazyka, nazýváme jazykové. Pokud podávají výklady slov v témže jazyce, označují se jako jednojazyčné či výkladové, soustřeďují-li ekvivalenty různých jazyků (jiného jazyka), jsou to slovníky překladové. Tyto slovníky mohou být dvoujazyčné i vícejazyčné. (Poštolková a kol., 1983)

Slovníky můžeme rozeznávat také podle okruhu slovní zásoby, kterou se zabývají. V takovém případě slovníky dělíme na:

- nářeční
- terminologické
- frazeologické
- slovníky cizích slov apod.

Některé další druhy slovníků vykládají slova jen po jisté stránce, např. z hlediska pravopisu, etymologie, synonymních vztahů, frekvence aj.

Slova ve všech slovnících mohou být řazena abecedně, tj. podle pořadí užívaných písemných značek, nebo věcně či pojmově, tj. podle svých významů do skupin slov významově příbuzných či pojmově blízkých. Abecední postup lze také kombinovat s věcným či pojmovým uspořádáním. (Poštolková a kol., 1983)

1.1.4.2 Glosáře a jejich zpracování

Každá práce, která spočívá ve vytvoření slovníku, je velmi pracná, ať už je to sbírání materiálu, excerpcování nejrozličnějších novin, časopisů, knih, učebnic nebo případné zapisování, zaznamenávání mluvených projevů, podle účelu daného slovníku. V našem případě práce spočívala ve shromažďování materiálu, nejrozličnějších ruských novinových článků o Evropské unii, posléze ve vyhledání stejného nebo alespoň podobného materiálu stejného tématu v novinových člancích v českém jazyce. Tento úkol nebyl nikterak lehký, ale nakonec se nám to z větší části podařilo, jelikož Evropská unie je velice diskutované téma, nejen v zemích, které spadají do Evropské unie, ale pojednává se o něm a informuje po celém světě a Rusko v tomto není žádnou výjimkou. Z těchto ruských novinových článků jsme excerpovali nejtypičtější terminologická slovní spojení, která jsou charakteristická pro Evropskou unii, a tatož spojení jsme se pak snažili vyhledat v člancích českých.

Př. z článku „Письмо Владимира Железны Карелу Шварценбергу по поводу Лиссабонского договора“

Спустя некоторое время наш батрачок обратит внимание на то, что у нового брачного договора есть примечание, которое гласит о том, что во время секса с невестой должна присутствовать и теща (Хартия основных прав ЕС), которая в течение всего акта может давать оценки тому, насколько равильно исполняются супружеские обязанности и ведется совместная жизнь (новые полномочия Европейского Суда в Люксембурге).¹

Př. z článku „Výňatek z dopisu poslance EP Vladimíra Železného ministru zahraničních věcí ČR Karlu Schwarzenbergovi“

Až dodatečně si náš chasník povšimne, že nová manželská smlouva má také závazný dodatek, že při každém sexu s manželkou má právo být přítomna i tchyně (Charta základních práv EU), která může průběžně posuzovat jeho způsobilost k manželskému životu (nové pravomoci soudu EU v Lucemburku).²

V těchto ukázkových člancích jsme podtrhli typická slovní spojení, týkající se Evropské unie a to samé jsme provedli ve stejném českém článku. V praxi jsme u každého článku dále uvedli internetový zdroj, z kterého jsme čerpali (přesnou internetovou adresu) a datum, kdy jsme danou webovou stránku navštívili.

Ze zadaného textu můžeme vypisovat:

- každé slovo nebo spojení slov (excerpce úplná)
- odchylky od běžného úzu, tj. nová slova, nové významy slov, různé varianty slov apod. (excerpce částečná)
- jistý okruh slov, např. slova některého vědního oboru (excerpce speciální)
- náhodné zvláštnosti (excerpce příležitostná)

¹ Письмо Владимира Железны Карелу Шварценбергу по поводу Лиссабонского договора. http://www.obozrevatel.cz/opinions/zelezny_o_lissabonskom_dogovore, (5.4.2010)

² DOPIS KARLU SCHWARZENBERGOVI. http://neviditelnypes.lidovky.cz/evropa-dopis-karlu-schwarzenbergovi-ds3-/p_zahranici.asp?c=A090205_133206_p_zahranici_wag, (5.4.2010)

My jsme z ruských a českých článků vypisovali jistý okruh slov, která se týkala Evropské unie, tudíž v našem případě se jedná o excerpce speciální.

Excerpční lístek musí obsahovat vlevo nahoře heslo, pod ním následuje spojení slov nebo vazba s eventuálním výkladem, citát v naprosto přesném přepise, který musí tvořit myšlenkově uzavřený celek. Vpravo dole stojí bibliografický údaj, vpravo nahoře stylové určení projevu. (Poštolková a kol., 1983). My jsme si v naší práci počínali tak, jak jsme uvedli na příkladu výše.

1.1.4.3 Terminologické slovníky

V této podkapitole bychom se chtěli věnovat terminologickým slovníkům, protože do této skupiny slovníků řadíme i námi vytvořený glosář. Terminologické slovníky by měly podávat slovní zásobu určitého oboru nebo podoboru (v našem případě Evropská unie) ve stručnější podobě. Nezabývají se některou ze zvolených oblastí nebo jejími pojmy z vývojového hlediska, ani nás neinformují o význačných osobnostech a důležitých místech. Soustředí se pouze na jednoslovné či víceslovné termíny a na jejich významy.

Jako příklad můžeme uvést vynikající terminologický slovník „Hornický slovník terminologický“ (Praha 1961), který pojednává o hornickém názvosloví, jak se ustalovalo a dotvářelo ve spisovné češtině v 50. letech. Je zaměřený na odborné výrazy z uhelného hornictví. Všeobecné hornické termíny se zde uvádějí bez zkratk, kdežto termíny přidružených oborů, (např. geologie aj.) jsou uváděny s příslušnou zkratkou. Jednotlivé termíny se vykládají po stránce významové a zároveň charakterizují z hlediska častosti výskytu, spisovnosti a nespisovnosti a jejich terminologické platnosti. Rozlišují se běžné a řídké termíny, slova zastaralá, neoborná a výrazy nespisovné. Výklad slouží k orientaci a identifikaci pojmů a je podán jako stručná informace o daném významu, tedy podobným způsobem, jako v jednojazyčných výkladových slovnících. Snahou o ustálení názvosloví se vyznačuje „Terminologický slovník knihovnický a bibliografický“ (H. Vodičková, J. Cejpek, Praha 1965). Tento slovník zpracovává termíny z oblasti knihovnické techniky a knihovních fondů, bibliografie, dějin a organizace knihovnictví, katalogizace, nauky o knize a z oblasti práce se čtenářem. Je uspořádaný abecedně a přihlíží k vydaným polygrafickým normám. Termíny vykládá pouze z hlediska oboru, kterým se zabývá a víceslovné termíny už znovu

nevykládá. Opozita i synonyma, která uvádí, zároveň hodnotí a třídí z hlediska vhodnosti a správnosti. Odkazuje také na termíny příbuzné. (Poštolková a kol., 1983)

1.1.5 Terminologizace

V kapitole TERMÍN jsme se již zmiňovali, že k termínům přistupujeme z hlediska jejich stylové funkce. Jelikož většina odborných textů, ale i některých textů publicistických je realizována ve spisovném jazyce, za základní vlastnost termínů pokládáme spisovnost. Termíny tedy uplatňujeme nejen ve sféře odborného vyjadřování, ale také ve sféře publicistické a běžného dorozumívání. S jejich vzrůstajícím podílem ve slovní zásobě a s jejich pronikáním do jiných komunikačních sfér a funkčních stylů jsou zejména spojeny dva charakteristické procesy – terminologizace a determinologizace.

Terminologizace se projevuje vytvářením a propracováním speciální terminologie, často s potřebou adaptovat do funkce termíny pojmenování z neoborné slovní zásoby. K tzv. specializaci (tj. zúžení významového rozsahu slova) dochází při přebírání slov z neoborné vrstvy do terminologických soustav. V širším slova smyslu jde při terminologizaci o využívání pojmenovacích a slovotvorných typů a prostředků pro pojmenovací potřeby jednotlivých oborů. (Bachmannová a kol., 2002)

Terminologizaci tedy chápeme jako proces, při němž neoborné slovo dostává odborný význam. Výraz *terminologizace* se objevuje i ve studii J. Horeckého (Horecký, 1956), když popisuje využívání termínů v poezii. Častěji než s výrazem terminologizace se setkáváme s výrazy *terminologizované pojmenování*, *stupeň terminologizovanosti*. (Hausenblas, 1962) Pozdější autoři užívají označení *adaptace slov obecné slovní zásoby*. (Batušek, 1970)

1.1.5.1 Průběh terminologizace

Terminologizace může probíhat jak v mezích základní pojmenovací jednotky-slova, tak se může realizovat, jako nové spojení slov, které v běžném jazyce existuje, a to vytvářením pojmenovacích sousloví. Nové termíny také vznikají ze základů slov běžné slovní zásoby, ve spojení se sufixy běžné slovní zásoby, zpravidla specializovanými k vyjádření určitých pojmenovacích typů a také adaptováním nově přejatých /cizích/ slov. (Poštolková, 1984)

Při terminologizaci jedné lexikální jednotky běžné slovní zásoby může tento proces proběhnout, jak u jednotky polysémické, tak u jednotky monosémické, a to stejně u významů primárních, jako u významů odvozených. Proces terminologizace probíhá obvykle, nejen jako ustálení formy a významu, ale také jako sepětí jen jednoho pojmenování s jedním denotátem. Avšak v běžné (neodborné) slovní zásobě, ne zřídka jedno pojmenování slouží jako označení několika věcí nebo jevů.

Probíhá-li terminologizace v mezích základní pojmenovací jednotky-slova, nebo se realizuje, jako nová kombinace slov, vždy je s ní spojen vznik terminologického významu. Terminologický význam vzniká i při vytvoření termínu slovotvorným postupem, tj. vznikne-li termín sufixací (tvoření slov pomocí přípon), prefixací (tvoření slov pomocí předpon), smíšeným postupem, kompozicí (tvoření slov skládáním ve zkoumaných oborech), nebo také zvláštními způsoby. U všech těchto slovotvorných postupů může jít buď o systémové užití (tj. užití ve stejném významu a stejným způsobem, jako v systému spisovného jazyka), nebo o zvláštní uplatnění a využití některého prostředku pouze v jistém specifikovaném významu a oboru. (Poštolková, 1984)

Terminologizací tedy chápeme proces přejímání slov nebo jejich částí do terminologických soustav, jejich adaptace a příslušná významová proměna, proces sémanticko-onomaziologický, pomocí něhož vznikne terminologický význam. Tento sémanticko-onomaziologický proces se váže na ustálení formy, na diferencovaně pojatý kognitivní význam a na jejich pevné sepětí jen s jedním denotátem. Proces může probíhat v mezích základní pojmenovací jednotky-slova nebo jako nové spojení slov, tj. vytvářením pojmenovacích (terminologických) sousloví. Dále pak se může realizovat při spojování základů slov národní a internacionální slovní zásoby s afixy domácího i internacionálního

původu, při skládání slov domácího původu, nebo při přejímání a adaptaci slov z cizích jazyků.

Terminologizaci chápeme širše, než bylo doposud zvykem. Rozlišujeme několik typů terminologizace:

- terminologizaci sémantickou, tj. aplikací již existujícího pojmenování na nový pojem určitého vědního oboru
- terminologizaci syntakticko-sémantickou, vytváření terminologických sousloví
- terminologizaci slovotvornou, tj. využívání slovotvorných postupů spisovného jazyka, jako jsou sufixace, prefixace, kompozice aj., ustálení některých slovotvorných prostředků a typů pro vyjadřování určitých významových odstínů, využívání některých druhů slov apod.
- terminologizaci sémanticko-slovotvornou (sémantickou terminologizaci spojenou se sufixací, řidč. prefixací)
- terminologizaci přejatých termínů (Poštolková, 1984)

1.1.6 Determinologizace

Pojmem determinologizace nazýváme proces, kdy termíny, při používání v jiných komunikačních sférách či funkcích, ztrácejí svůj charakter a jejich terminologický význam se oslabuje nebo posunuje. (Poštolková, 1984)

Termíny se vyznačují specifickými vlastnostmi, a tudíž jsou na ně kladeny i jisté požadavky, mezi které patří:

- ustálenost – vlastnost, která zabezpečuje bezporuchovost odborné komunikace
- systémovost – míra, do jaké daný termín zapadá do systému terminologie určitého oboru

- přesnost – termín má definovaný pojmový význam
- jednoznačnost – termín by měl být jednoznačný, alespoň v rámci terminologie příslušného oboru, popř. oborů souvisejících
- nosnost – schopnost termínu být východiskem při tvoření dalších termínů
- ústrojnost – struktura termínu by měla být v souladu se zákonitostmi a pravidly jazykového systému

Tyto požadavky a specifické vlastnosti bývají různě seřazeny, jsou také různě upřesňovány a modifikovány. Například se vyžaduje, aby daný termín byl významově průzračný, motivovaný a nevyskytovaly se synonymní podoby. Časté užívání skutečně učinilo z termínů známá pojmenování (např. televize, saponát, tranzistor), která jsou dnes běžnými slovy.

Jako specifický jazykový znak se termín od ne odborných slov liší po stránce obsahové. Vyznačuje se dominujícím racionálně pojmovým významem, který je založený na teoretickém poznání. Tato jednotka ztrácí v běžném užívání odborného systému své vztahy k ostatním jednotkám daného systému, je z něj vypojena, ale zůstává součástí slovní zásoby a jako taková, je zapojena do vztahů v systému běžné (ne odborné) slovní zásoby. Nemá už pak svůj přesný význam a nabývá pružné významové tvárnosti slov běžného jazyka (přesto však v dané terminologické soustavě funguje i nadále ve svém původním významu). (Poštolková, 1984)

1.1.6.1 Průběh determinologizace

Průběh determinologizačního procesu je etapový. Na jeho počátku dochází pouze k častému užívání jistého nového (módního) termínu, který se takto dostává do nových neterminologických kontextů. Vytváří se analogický srovnávací významový odstín. V další fázi procesu dochází k rozlišení významu, k přiřazování přesnějšího synonymního výrazu z běžné slovní zásoby, k jistému ztotožnění (impuls=podnět, dešifrovat=rozluštit). Teprve tímto zapojením do systému slovní zásoby a stabilizací významu, se stává původní termín pevnou součástí slovní zásoby národního jazyka. Tak je tomu i v jiných jazycích než v češtině. (Poštolková, 1984)

Determinologizace je, v širokém smyslu, přechod termínu z neterminologického systému do systému slovní zásoby národního jazyka. Termín se zde stává netermínem, a to jak ve svém prvotním významu, tak v nově vzniklých odvozených významech. V užším slova smyslu je determinologizací vznik odvozených abstraktních významů od původních termínů. Vyvinuly se méně přesným a častým užíváním termínů v běžném (neodborném) jazyce.

Pokud termín přechází do mimoterminologického užívání, dochází k jeho uvolnění z terminologických podsystemů a k jeho postupnému přehodnocování v slovní zásobě národního jazyka. Vznik odvozených abstraktních významů ukazuje na předchozí vžití a zdomácnění termínů. Do neutrální slovní zásoby přecházejí prvotní významy termínů národního jazyka. (Poštolková, 1984)

Proces změny termínů v netermíny se jeví jako determinologizace, zejména ze sémantického hlediska a z hlediska dynamičnosti systému. Terminologický význam se tak stává obecnějším. Expresivními se stávají slova, která nabývají větší asociační schopnosti a různorodější spojitelnosti v textech. Jde o opačný proces než u terminologizace, při které dochází zpravidla k specializaci slova běžné slovní zásoby, k zúžení jeho významového rozsahu a k ustálení vymezených významových prvků.

Terminologizace a determinologizace se projevují jako procesy dvou dialekticky se doplňujících tendencí ve vývoji slovní zásoby, vážou navzájem dílčí terminologické systémy se systémem slovní zásoby národního jazyka a působí jejich prolínání a vzájemné obohacování. (Poštolková, 1984)

1.1.7 Reterminologizace

Reterminologizací nazýváme sémantický interdisciplinární proces. A. A. Reformatskij tento proces nazývá interdisciplinární (mezioborovou) terminologickou homonymií. (Реформатский, 1967)

Jinými slovy bychom mohli říci, že termín postupuje z jednoho vědního, nebo technického oboru do jiného oboru, v němž nabývá nového odborného významu. Díky tomuto způsobu daný vědní nebo technický obor získává nový pojem na základě přenesení významu.

Terminologizaci, determinologizaci a reterminologizaci chápeme tedy, jako stále se uplatňující procesy v lexiku. Jak jsme již výše zmiňovali, terminologizace a determinologizace jsou sémantické procesy, které probíhají mezi obecnou slovní zásobou a terminologickým lexikem. Kdežto reterminologizace jako sémantický proces, se odehrává pouze uvnitř terminologického lexika, mezi jednotlivými obory.

1.2 Termín ve funkčním stylu

Každý jazyk dělíme na spisovný a nespisovný. Do nespisovné oblasti řadíme různá nářečí, ale také nadnářeční útvary, jako je např. obecná čeština. Náš spisovný jazyk má ustálenou mluvnickou stavbu s rovněž ustálenou, ale stále vzrůstající slovní zásobou.

Základním funkčním stylem našeho spisovného jazyka je (vedle stylu publicistického) právě styl odborný. V této kapitole přiblížíme základní rozdělení funkčních stylů, jak v české, tak i ruské soustavě a blíže se zmíníme o stylu odborném a publicistickém, ve kterých se termíny vyskytují nejčastěji.

1.2.1 Česká soustava funkčních stylů

Studiem stylu ve všech jeho aspektech se zabývá nauka o stylu, stylistika. Jelikož styl v naší práci spadá do jazykové kategorie, tedy jazykového stylu, vědecký obor, který jazykový styl zkoumá, se nazývá lingvistická stylistika. Tato stylistika tedy zkoumá jazykový styl ve všech druzích jazykových projevů a zabývá se jazykovými prostředky z hlediska jejich stylového využití a uspořádání v jazykových projevech. (Jedlička a kol., 1970)

Ve stylistických pracích nepovažujeme klasifikaci funkčních stylů a příslušných stylových typů za jednotnou. Klasifikace funkčních stylů se u jednotlivých lingvistů v české i ruské jazykovědě liší. V české jazykovědě se lingvisté shodují pouze v základním rozdělení.

Rozlišujeme tedy funkční stylovou oblast:

- běžně dorozumivací (hovorovou)
- odbornou
- publicistickou
- uměleckou

Stylovou různorodost spisovného jazyka můžeme pozorovat ve všech možných funkcích jazyka. Tyto jazykové funkce se neustále vyvíjí v závislosti s přeměnami jazyka. Přeměny jsou spojeny s různými politickými a ekonomickými podmínkami dané země za určité

období. Národní jazyk se tak dynamicky vyvíjí a reaguje na tyto nově vzniklé situace ve společnosti. Přítomnost těchto stylů je nutné chápat pod neustálým vývojem, díky němuž jsou splňovány nové funkce jazyka. (Jedlička a kol. 1970)

1.2.2 Ruská soustava funkčních stylů

Taktéž v ruské soustavě se dělení funkčních stylů liší. Problém stylu, který mnozí lingvisté považují ústředním v lingvistické stylistice, se řeší různými způsoby.

Předmět diskuse jsou:

- 1) význam "funkčního stylu"
- 2) principy klasifikace (a tedy počet dostupných stylů)
- 3) otázka literárně-uměleckého stylu v systému stylů spisovného jazyka (Розенталь, 1987)

V této kapitole budeme čerpat z přednášek stylistiky paní doktorky Kapitanové a roztřídíme funkční styly podle Rozental'a a Vinogradova.

D. E. Rozental'klasifikuje funkční styly v ruské stylistice na pět základních:

- hovorový
- odborný
- publicistický
- umělecký
- administrativní

Těchto pět stylů dále dělí do dvou skupin:

- hovorový styl, který se realizuje pouze v mluvené formě
- knižní styly, mezi které řadí styl odborný, publicistický, umělecký a administrativní³

³ KAPITÁNOVÁ, Jindřiška. **Stylistika – teze přednášek**. <http://www.rusistika.upol.cz/>, (20.4.2010)

D. E. Vinogradov rozděluje styly do tří základních funkcí:

- sdělovací (styl odborný a administrativní)
- působící (styl publicistický a umělecký)
- kontaktní (styl hovorový)⁴

1.2.3 Publicistický styl

S tímto funkčním stylem se setkáváme každý den, ať už vědomě či nikoli. Každý z nás si během dne jistě přečte nějaký článek, poslechne rádio nebo se podívá na televizi. Publicistický styl je stylem médií. Spadá do dílčí oblasti reklamy. Setkáváme se s ním v žurnalistice, ve veřejných projevech převážně politického rázu.

Obecné rysy publicistického stylu jsou dynamičnost, proměnlivost, aktuálnost, rozmanitost, srozumitelnost, přesvědčivost a jazyk publicistického stylu je nestejnorodý, užívají se v něm expresivní výrazy, neologismy, metafory, grafické úpravy, standardní prostředky jazyka apod. Publicistický styl se vyskytuje v různých diskusích, reportážích, zprávách, fejetonech, referátech, recenzích atd.

Tento styl náleží do spisovné oblasti našeho národního jazyka. Projev je určen veřejnosti, širokému okruhu adresátů, zahrnuje velmi rozmanité projevy. K nim řadíme nejen psané publicistické projevy (novinové, časopisecké), ale i publicistické projevy mluvené, které jsou v dnešní době velice rozšířené (rozhlasové, televizní). Nemůžeme však všechny projevy, které se vyskytují v novinách, časopisech, v rozhlasu a televizi, pokládat za čistě publicistické. Spolu s nimi se zde objevují i projevy odborné (populárně odborné). Mezi těmito oblastmi tedy existují přechodná pásma.

„V publicistických projevech, i když jsou předem připraveny, je zapotřebí reagovat aktuálně, operativně, jejich znakem je proto poměrná stručnost a také jistá bezprostřednost.“ (Jedlička a kol., 1970, s. 43)

⁴ KAPITÁNOVÁ, Jindřiška. **Stylistika – teze přednášek**. <http://www.rusistika.upol.cz/>, (20.4.2010)

V publicistickém stylu klademe velký důraz na jazykové prostředky. Význačným rysem tohoto stylu je aktualizace vyjádření, která je spojena se slovní zásobou. Vedle spisovné češtiny se zde občas vyskytnou i hovorová, knižní či neobvyklá spojení. Publicistický styl má funkci působící a informativní, klade si tedy za úkol informovat čtenáře a vyvolat u něj určité hodnocení.

Aby nás článek, řečnický projev či zprávy zaujaly, je potřeba oživovat text či řeč:

hovorovými výrazy – např. *Škodovák*

neobvyklými spojeními – např. *dopravní infarkt*

frazeologickými obraty

slovními hříčkami

zdůrazněním titulků⁵

Publicistická vrstva se vyznačuje některými lexikálními prostředky, jako je automatizovanost, ustálenost, ale je pro ni příznačný i proces determinologizace. Z hlediska formálního se některé typické publicistické prostředky vyznačují tím, že jsou víceslovné, ale tuto víceslovnost vnímáme jako synonymní pojmenování jednoslovných, jedná se tedy o tzv. multiverbizaci. (Jedlička a kol., 1970)

Jednotlivé příklady publicistických prostředků, z nichž mnohé jsou omezeny dobou a působí dnes jako otřelé fráze: *непрекращающийся кризис, ключевой вопрос, ответственный подход*

Pro ukázkou publicistického stylu, uvádíme výňatek z ruského internetového článku, který se týká Evropské unie „*Бастующие греческие госслужащие захватили Акрополь*“

a vyznačili jsme v něm typické jazykové prostředky, které se v publicistickém stylu užívají.

Работники государственного сектора Греции, которые бастуют из-за сокращения бюджетных расходов, вступили в Афинах в стычки с полицией и на некоторое время захватили Акрополь. Госслужащие, на плечи которых ложится основное бремя бюджетных сокращений, таких как зарплаты и пенсии, начали 48-часовую акцию

⁵ NOVÁK, Jan. **Styl publicistický a jeho útvary**. <http://galaktis.cz/clanek/styl-publicisticky-a-jeho-utvary/>, (20.4.2010).

накануне всеобщей национальной стачки, запланированной на среду. Бюджетные сокращения объявлены правительством в рамках режима жесткой экономии, принятого кабинетом Георгиоса Папандреу в обмен на пакет помощи размером в 110 млрд евро, которую намерены оказать Греции Европейский союз и Международный валютный фонд (МВФ). "Есть другие вещи, которые можно было бы сделать до того как отбирать деньги у пенсионера, получающего 500 евро в месяц", - заявил в эфире одного из греческих телеканалов лидер профсоюза служащих госсектора Спирос Папаспирос.⁶

Jelikož v naší práci objasňujeme, jak ruskou, tak i českou soustavu funkčních stylů, uvádíme jako ukázkou publicistického stylu výňatek z českého internetového článku, týkajícího se EU „Řecká dluhová nemoc se může šířit na další země, varuje šéf MMF“ a taktéž jsme v něm vyznačili typické jazykové prostředky pro publicistický styl.

Šéf Mezinárodního měnového fondu Dominique Strauss-Kahn připustil, že řecká krize by se mohla přelít i do dalších zemí Evropy. Tato hrozba se však netýká států jako například Francie či Německo. Strauss-Kahn to řekl francouzskému listu Le Parisien. „Stále je tu riziko nákazy. Zmíněno bylo například Portugalsko, ale to již připravuje jistá opatření a další země jsou v mnohem lepší situaci, ale je zapotřebí zůstat ve střehu,“ řekl šéf MMF listu. Mimo jiné se také zmínil o finanční pomoci pro Řecko. Podle něj bude dodržování záchranného plánu přísně monitorováno, kontrola by měla být každé tři měsíce. Pokud by dohoda nefungovala, jak má, hrozí, že mezinárodní společenství svoji pomoc opět stáhne. Strauss-Kahn také řekl, že půjčka měla být pro Řeky výhodnější. Přislíbené peníze o objemu 110 miliard *eur* budou totiž vázány na pětiprocentní úrok, podle šéfa MMF měl být úrok ještě nižší. Zároveň dodal, že chápe rozhořčení řeckého lidu, tomu se totiž nelíbí chystané vládní škrty v rozpočtu. Ty se dotknou jak důchodců, tak hlavně státních zaměstnanců.⁷

⁶ **Бастующие греческие госслужащие захватили Акрополь.**

http://www.bbc.co.uk/russian/international/2010/05/100504_greece_public_sector_strike.shtml, (5.5.2010)

⁷ **Řecká dluhová nemoc se může šířit na další země, varuje šéf MMF.**

<http://www.novinky.cz/ekonomika/199371-recka-dluhova-nemoc-se-muze-sirit-na-dalsi-zeme-varuje-sef-mmf.html>, (5.5.2010)

1.2.4 Odborný funkční styl

Oblast odborná obsahuje projevy odborného zaměření. Ať už jsou to různé vědecké články nebo monografie jednotlivých vědních oborů, nebo výsledky vědeckých výzkumů, odborné projevy, které se týkají oblasti výroby, obchodu, administrativy apod. Odbornou oblast dělíme podle činností, jichž se odborné vyjadřování týká, na:

- oblast teoretickou (vědeckou)
- oblast praktickou (pracovní)

Z jiných hledisek vydělujeme ještě oblast populárně odbornou, která zahrnuje popularizační projevy. U těchto projevů, ze strany autora, nejde o maximální přesnost, ale o přístupnost podání a o usnadnění porozumění.

Odborné projevy bývají realizovány převážně v psané formě, mohou však mít i formu mluvenou. V tomto případě převažuje monolog. Formy dialogu se využívají v popularizačních projevech. Zpravidla se realizují spisovným jazykem. Charakteristickými lexikálními jednotkami odborné vrstvy jsou odborné názvy, tedy termíny. Soustavnost a systémovost jsou rysy, které terminologii vyznačují a zároveň jsou také požadavky, které jsou na terminologii kladeny. (Jedlička a kol., 1970)

Odborný styl je základní slohovou oporou spisovného jazyka. Je to styl odborných publikací, časopisů, školního vyučování, učebnic, úředních dokumentů, přednášek a odborné literatury. Tvoří nejméně tři čtvrtiny veškeré psané a tištěné produkce užívající spisovný jazyk. Jeho cílem je poučit, nebo dále vzdělávat, podat přesné, jasné a úplné informace. Od autora vyžadujeme odborné znalosti a vzdělání. (Poštolková a kol., 1983)

V porovnání s administrativním stylem, odborný funkční styl je otevřenější a méně konzervativní. Za obecné rysy odborného stylu považujeme přehlednost, věcnou správnost, úplnost obsahu, přesnost, hutnost, jednoznačnost vyjádření, striktní výběr jazykových prostředků. Realizuje se v písemné i ústní formě a jsou pro něj typické odborné názvy, výrazy bez citového zabarvení, jmenné vyjadřování, stereotypní jazyk apod. Je to relativně uzavřený systém jazykových prostředků a je mezinárodně normalizován.

Odborný styl najdeme v diplomových pracích, referátech, odborných popisech, studiích, různých odborných člancích, v knižních monografických a encyklopedických publikacích, v recenzích, vědecko-popularizačních textech atd.⁸

Taktéž u odborného funkčního stylu uvádíme ukázkou úryvku z referátu „Европейский Союз“ a podtrhujeme typická slova, která se v něm objevují.

Европейский Парламент является собранием из 626 депутатов, напрямую избираемых гражданами стран-членов. Депутаты изучают законопроекты и утверждают бюджет. Они принимают совместные решения с Советом Министров по конкретным вопросам и контролируют работу Советов ЕС и Европейской Комиссии. В число пятнадцати государств, образующих Европейский Союз, входят: Австрия, Бельгия, Великобритания, Германия, Греция, Дания, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Нидерланды, Португалия, Швеция, Финляндия, Франция. Эти страны объединяют огромные территории, людские и материальные ресурсы, и нельзя не оценивать той роли, которую играет ЕС в жизни всех европейских стран. Поэтому я и заинтересовалась созданием, развитием и перспективами Европейского союза и соответственно попытаюсь передать эту заинтересованность через эту работу.⁹

Ukázku odborného stylu uvádíme také z českého článku „*Podpora růstu a zaměstnanosti*“.

Lisabonská strategie nabyла na důležitosti v souvislosti s hospodářskou krizí, která na Evropu dolehla v roce 2008. Pokud se strategií budeme řídit, pomůže nám v procesu hospodářské obnovy stimulací poptávky a obnovením důvěry v evropskou ekonomiku. Unie také navrhla opatření, jež mají pomoci řešit přechodný dopad hospodářské krize na zaměstnanost a zlepšit dlouhodobé výhledy pracujících v EU prostřednictvím lepšího obsazování pracovních míst a předvídaní potřeb pracovního trhu. Zůstává-li například bez práce příliš mnoho pracovníků z textilního průmyslu a zároveň vše naznačuje, že se jich brzy nebude dostávat v odvětví cestovního ruchu, lze pracovníky z textilního průmyslu rekvalifikovat.¹⁰

⁸ KAPITÁNOVÁ, Jindřiška. **Stylistika – teze přednášek**. <http://www.rusistika.upol.cz/>, (20.4.2010)

⁹ **Европейский Союз**. <http://works.tarefer.ru/54/100183/index.html>, (22.4.2010)

¹⁰ **Podpora růstu a nezaměstnanosti**. http://europa.eu/pol/socio/index_cs.htm, (22.4.2010)

1.2.3 Administrativní funkční styl

Administrativní styl jsme do kapitoly funkčních stylů zařadili také, protože i v tomto stylu je termín jeho součástí. V české stylistické soustavě sice nestojí samostatně a zahrnujeme jej do stylu odborného, avšak v ruské soustavě zaujímá své místo stejně jako styly hovorový, odborný, publicistický a umělecký.

Administrativní styl je také někdy označován jako jednací nebo úřední, je zaměřen na fakta a na jejich sdělení. Autor ustupuje do pozadí. V popředí požadavků na projevy v administrativní oblasti, stojí jejich věcná výstižnost, snadnost a rychlost jejich vypracování, možnost rychlého a jednotného zpracování poskytnutých údajů. Tím je dána základní vlastnost jazyka. Užívá se v něm ustálených formulí (klišé), citově neutrálních jazykových prostředků a termínů. Je pro něj typické zkracování. Tento styl je direktivní, předepisuje a vymezuje práva.

Za obecné rysy stylu administrativního pokládáme snadnost, výstižnost, ustálená slovní spojení, klišé, direktivnost, konzervativnost, uzavřenost, standardnost atd. V tomto stylu se užívá abstraktní slovní zásoby, termínů práva, frazeologismů, archaismů, historismů a kancelarismů. Najdeme jej v nejrůznějších žádostech, protokolech, posudcích, životopisech, podnikových dopisech, výkazech, objednávkách, inzerátech a oznámeních.¹¹

Výňatek z „Рекомендация № Rec (2000)23 Комитета Министров государствам-членам относительно независимости и функций регулирующих органов в вещательном секторе“. Opět zde podtrhuje typické jevy pro administrativní styl.

Государства-члены должны обеспечить создание и беспрепятственное функционирование регулирующих органов в вещательном секторе путем разработки соответствующей законодательной структуры. В правилах и процедурах,

¹¹ KAPITÁNOVÁ, Jindřiška. **Stylistika – teze přednášek**. <http://www.rusistika.upol.cz/>, (20.4.2010)

определяющих или затрагивающих деятельность регулирующих органов, должен быть четко выражен принцип подтверждения и защиты их независимости.¹²

Výňatek z „Rozhodnutí Smíšeného výboru EHP“

Toto rozhodnutí vstupuje v platnost dnem 30. ledna 2010 za předpokladu, že Smíšenému výboru EHP jsou učiněna veškerá oznámení podle čl. 103 odst. 1 Dohody, nebo v den vstupu v platnost rozhodnutí Smíšeného výboru EHP č. 11/2010 ze dne 29. ledna 2010 [5], podle toho, které datum je pozdější.¹³

¹² Рекомендация № Rec (2000)23 Комитета Министров государствам-членам относительно независимости и функций регулирующих органов в вещательном секторе.
http://www.medialaw.ru/laws/other_laws/european/rec2000-23.htm, (22.4.2010)

¹³ **Rozhodnutí Smíšeného výboru EHP.**
<http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=511678:cs&lang=cs&list=511698:cs,511678:cs,511344:cs,510416:cs,510500:cs,509939:cs,509925:cs,509899:cs,509074:cs,508621:cs,&pos=2&page=1&nb1=1499&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>, (26.4.2010)

1.3 Termín v popularizačním textu

Excerpci materiálu, pro již zmíněný terminologický slovník o Evropské unii, jsme prováděli z internetových novin a časopisů. Tudíž by bylo na místě se také zmínit o popularizačním textu, do kterého vlastně tyto publicistické články řadíme, a který se od toho odborného liší tím, jak termíny v textu užíváme. V této kapitole tedy podáme stručnou charakteristiku popularizačního textu jako celku.

1.3.1 Charakteristika popularizačního textu

Pod tímto pojmem chápeme populárně vědecký literární výtvor, který je určený širokému okruhu čtenářů, tj. knihy nejrůznějších oborů, popularizující výsledky vědeckého výzkumu a také články stejného zaměření uveřejňované v novinách a v časopisech. U termínu v popularizačním textu vycházíme z předpokladu, že daný termín, který označuje nějaký definovatelný pojem určitého oboru, zůstává i v popularizujícím užití ve svém základu nedotčen. Ale způsob, jakým řadíme odborný název do textu, se liší.

V populárně vědeckém textu se nachází subjektivní prvky, které navozují kontakt s adresátem. Autor textu se snaží zaujmout mladého čtenáře, získat si jeho pozornost. Také se snaží o to, aby text byl zajímavý a snadno se četl. Proto se do odborného výkladu vsunují různé spojovací obraty, pomocí kterých se odvolává na předchozí výklad, odkazuje se k budoucímu výkladu, orientuje nebo apeluje na čtenářovu představivost stručným hodnocením apod. Spojovací obraty mívají zpravidla formu 2. os. pl. sloves (představíte-li si), inkluzivního plurálu (budeme se zabývat pro naše potřeby) nebo se v nich užívá osobních zájmen 2. os. pl. (ihned vám bude jasné). Tyto uvedené příklady u nás zanechávají dojem, jako by probíhal dialog mezi autorem a čtenářem. Přibližují popularizační text mluvenému jazyku, oživují ho, narušují jeho jednotvárnost, činí ho plynulejším a zmírňují jeho odbornost (terminologičnost). V porovnání s věcně vybranými nadpisy odborných publikací, které mají formu jmenných vět, populárně vědecká knížka má velkou pestrost v označování kapitol odstavců. (Poštořková, 1984)

Ve srovnání s odborným vědeckým textem, na vykládané termíny se různými způsoby upozorňuje. Mnohem častěji se vysvětlují i termíny základní. Abychom docílili rychlého, stručného a srozumitelného výkladu, musíme termín pravidelně objasňovat, pomocí ustáleného užívání některých slovních výrazů, grafických prostředků, vsuvek a synonym.

V obsahu popularizačního textu najdeme tedy různé odborné vědecké informace, které jsou spojeny s uvedením příslušných termínů a pochopitelně i s jejich výkladem. V porovnání s odborným vědeckým textem, v popularizačním textu jde o komunikační akt mezi autorem-odborníkem a čtenářem-neodborníkem. Proto se také vysvětluje každý použitý název. Z toho plyne i odlišný účel komunikačního záměru, který spočívá v přístupném, jednoduchém a srozumitelném podání odborných poznatků. Jednoduchému a srozumitelnému podání slouží různé způsoby objasňování termínů-pojmů. Do nejstručnějších způsobů patří užití synonyma nebo opozita, jimiž se zmírňuje, odlehčuje terminologičnost textu. (Poštolková, 1984)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Analýza terminologických slovních spojení

2.1.1 Analýza z hlediska tematického

Na základě glosáře, který jsme sestavili z článků o Evropské unii, provedeme analýzu z hlediska tematického. Budeme analyzovat nejčastěji diskutovaná témata o EU ve sféře sociálně-politické. Jelikož dané téma (novinový titulek) nám už předem určuje i o jaké jednoslovné či víceslovné termíny se v článku bude jednat, tak u některých těchto titulků provedeme i analýzu těchto nejčastěji užívaných slovních spojení. V daném článku budeme tedy podtrhovat nejčastěji se vyskytující jednoslovné či víceslovné typické termíny o EU a některé z nich uvedeme jako příklad.

Čerpané články jsou z ruských i českých webových stránek za období od roku 2008-2010.

Z přibližně okolo 50 ruských i českých článků o Evropské unii se za dané období v publikacích nejvíce objevují témata z finanční oblasti:

- evropský měnový fond

ЕС создаст *Европейский валютный фонд*, чтобы бороться с кризисом¹⁴

Европейский валютный фонд может быть создан в ЕС¹⁵

Unie možná založí „*Evropský měnový fond*“¹⁶

Европейский валютный фонд. Спасательный круг для ЕС?¹⁷

Меркель предлагает создать *Европейский валютный фонд*¹⁸

Eurozónu má spasit *Evropský měnový fond*¹⁹

¹⁴ http://infox.ru/business/finances/2010/03/08/YES_sozdast_YEvropye.phtml, (5.5.2010)

¹⁵ <http://www.rian.ru/economy/20100308/212874653.html>, (5.5.2010)

¹⁶ http://ekonomika.idnes.cz/unie-mozna-zalozi-evropsky-menovy-fond-fcr_eko_euro.asp?c=A100309_1347962_eko_euro_spi, (5.5.2010)

¹⁷ <http://rus.ruvr.ru/2010/03/09/5128186.html>, (5.5.2010)

¹⁸ <http://www.vedomosti.ru/finance/news/2010/03/09/963608>, (5.5.2010)

¹⁹ <http://hn.ihned.cz/c1-41166770-eurozonu-ma-spasit-evropsky-menovy-fond>, (5.5.2010)

- **mezinárodní měnový fond**

Евросоюз намерен создать свой *МВФ* и побороть кризис²⁰

МВФ хочет обложить банки двумя новыми налогами²¹

МВФ намерен ввести новые налоги на крупнейшие банки²²

ММФ chce kvůli budoucím krizím nově zdanit banky²³

- **ekonomická krize**

ЕС создаст Европейский валютный фонд, чтобы бороться с *кризисом*²⁴

Евросоюз намерен создать свой *МВФ* и побороть *кризис*²⁵

Evropská unie kvůli *krizi* zřídí vlastní měnový fond²⁶

- **diskuse o Lisabonské smlouvě**

Вацлав Клаус: расширение ЕС не зависит от *Лиссабонского договора*²⁷

Klausa dohnala *Lisabonská smlouva* i v Albánii²⁸

Письмо Владимира Железны Карелу Шварценбергу по поводу *Лиссабонского договора*²⁹

Конституционный суд: *Лиссабонский договор* не противоречит чешской конституции³⁰

Lisabonská smlouva není v rozporu s Ústavou České republiky³¹

²⁰ <http://www.pravda.ru/news/1021458.html>, (5.5.2010)

²¹ <http://www.bfm.ru/news/2010/04/21/mvf-hochet-oblozhit-banki-dvumja-novymi-nalogami.html>, (5.5.2010)

²² <http://news.bigmir.net/business/269642/>, (1.5.2010)

²³ http://www.rozhlas.cz/zpravy/svetovaekonomika/_zprava/723166, (1.5.2010)

²⁴ http://infox.ru/business/finances/2010/03/08/YES_sozdast_YEvropy.html, (1.5.2010)

²⁵ <http://www.pravda.ru/news/1021458.html>, (1.5.2010)

²⁶ <http://www.novinky.cz/ekonomika/194138-evropska-unie-kvuli-krizi-zridi-vlastni-menovy-fond.html>, (1.5.2010)

²⁷ http://www.obozrevatel.cz/tema/vaclav_klaus, (1.5.2010)

²⁸ <http://www.novinky.cz/domaci/180698-klausa-dohnala-lisabonska-smlouva-i-v-albanii.html>, (1.5.2010)

²⁹ http://www.obozrevatel.cz/opinions/zelezny_o_lissabonskom_dogovore, (1.5.2010)

³⁰ <http://www.vsesmi.ru/news/3438807/5686852/>, (1.5.2010)

³¹ <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/4858-lisabonska-smlouva-neni-v-rozporu-s-ustavou-ceske-republiky/>, (1.5.2010)

- **euro**

Стабильность *евро* под угрозой³²

Чешский центробанк рекомендовал не торопиться с принятием *евро*³³

Česká republika loni nesplnila dvě podmínky pro přijetí *eura*³⁴

- **dotace, peněžní pomoc EU**

Евросоюз выделит 3 млн евро на *помощь* Чили³⁵

ZEMĚTŘESENÍ V CHILE: EU přislíbila tři miliony eur okamžité *pomoci*³⁶

Дотации Ес на реконструкцию домов в городах Чехии³⁷

Dotace EU zřejmě nepodpoří novou bytovou výstavbu ČR³⁸

Nejvíce objeveným tématem v našich novinových článcích je dle námi provedené tematické analýzy téma „*Evropský měnový fond*, o kterém se píše v šesti námi vybraných článcích. Hned za ním se nejvíce diskutuje na téma „*Lisabonská smlouva*“.

Abychom mohli provést analýzu nejčastěji užívaných slovních spojení v konkrétních článcích, vybrali jsme si dva novinové titulky. Jeden z nich je ruský článek s názvem „*Стабильность евро под угрозой*“ a druhý článek je naopak český článek jiného tématu „*Unie možná založí Evropský měnový fond*“. V těchto textech jsme podtrhovali nejčastěji vyskytovaná slovní spojení, typická pro oblast Evropské unie a z nich také vyvodili závěr.

Берлин - Если членские **страны еврозоны** после прекращения экономического кризиса не вернутся к фискальной дисциплине, стабильность **евро** может оказаться под угрозой. Это заявление прозвучало в нижней палате немецкого парламента от министра

³² http://www.obozrevatel.cz/news/evro_valutnaja_politika, (1.5.2010)

³³ http://www.obozrevatel.cz/news/CNB_rekomenduet_ne_toropitsa_s_evro, (1.5.2010)

³⁴ http://ekonomika.idnes.cz/ceska-republika-loni-nesplnila-dve-podminky-pro-prijeti-eura-p5b-/ekonomika.asp?c=A090415_152922_ekonomika_kvz, (1.5.2010)

³⁵ <http://media.rin.ru/news/233499/>, (1.5.2010)

³⁶ <http://www.naseadresa.cz/cz/s347/c908-Zpravodajsky-portal/n34953-zemetreseni-chile-havaj-vlna-tsunami-obeti-urady-evakuace>, (1.5.2010)

³⁷ http://www.obozrevatel.cz/news/reconstruction_subsidies_for_czech_cities, (1.5.2010)

³⁸ <http://www.euroskop.cz/38/6753/clanek/dotace-eu-nepodpori-bytovou-vystavbu/>, (1.5.2010)

финансов Германии Пеера Штайнбрюка. Господин Штайнбрюк своим высказыванием обвалил **евро**, чей курс снизился на двухмесячный минимум.

"Если не отнестись к **пакту о стабильности** с должным вниманием, тогда я должен вам сказать, что с точки зрения доверия и платежеспособности у **евро** в один прекрасный день будут проблемы," — заявил министр.

По правилам **пакта о стабильности и росте**, членские государства **еврозоны** должны удерживать дефицит в размере 3% от ВВП. В данный момент в **евроzone** есть несколько **стран**, которые этот лимит превышают или балансируют на границе. Например, Франция приближается к границе в 5%.

На данный момент слова Штайнбрюка являются самым серьезным предупреждением, прозвучавшим из уст высоко поставленного немецкого представителя в адрес всех тех, кто не выполняет **Пакт о стабильности и росте**. Представители Германии уже и ранее выражали беспокойство о росте уровня задолженности бюджетов **стран еврозоны**. Стоит заметить, что и сама Германия в прошлом сталкивалась с проблемами по удержанию установленного уровня дефицита.³⁹

V tomto článku „Стабильность евро под угрозой“ se nejčastěji vyskytují slovní spojení: еврозона, евро, пакт о стабильности и росте, страны еврозоны

Evropská unie zoufale hledá způsob, jak pomoci předluženému Řecku a zároveň neporušit vnitřní pravidla **Unie**, která přímou podporu zakazují. Německý ministr financí Wolfgang Schäuble proto přišel jako první z politiků oficiálně s návrhem, ať **EU** vytvoří vlastní záchranný **měnový fond** – obdobu Mezinárodního **měnového fondu** (MMF).

Záměr vysvětlil, pro německý nedělník Welt am Sonntag a včera na něj reagovala také kancléřka Angela Merkelová.

*"Naše dnešní nástroje nejsou dostatečné," připustila Merkelová, podle níž **Evropská unie** potřebuje být lépe připravena reagovat na spekulanty na finančních trzích, kteří společnými obřími investicemi hýbou cenami státních dluhopisů, jež jsou životně důležité pro financování státních rozpočtů.*

³⁹ http://www.obozrevatel.cz/news/evro_valutnaja_politika, (1.5.2010)

*Investoři v uplynulých týdnech Řecku příliš nevěřili a země, která si letos potřebuje půjčit v přepočtu ještě 1 400 miliard korun, musela proto platit více na úrocích. Tím se dále zadlužovala a **eurozóna** v čele s Německem a Francií se různými prohlášeními stále snažila investory uklidnit a rizikovou přírůžku u Řecka snížit. To se jim povedlo i včera, po oznámení možného založení evropského **měnového fondu**.*

*"Evropská komise je připravena vznik takového evropského nástroje, který by pomohl členům **eurozóny**, navrhnout," řekl deníku Financial Times Deutschland eurokomisař pro hospodářské a měnové záležitosti Olli Rehn.⁴⁰*

Nejčastěji užívaná slovní spojení v článku „Unie možná založí Evropský měnový fond“ jsou: *Evropská unie, měnový fond, eurozóna*

Pokud tyto dva články srovnáme, dojdeme k závěru, že nejčastěji vyskytovaným slovním spojením bylo slovo „eurozóna“, které se v těchto dvou článcích vyskytlo celkem šestkrát a hned za ním bylo nejfrekventovanějším slovním spojením „Evropská unie“, které se objevilo celkem čtyřikrát.

Tyto novinové titulky jsme nejčastěji čerpali převážně z těchto internetových zdrojů:

Ruské webové zdroje:

obozrevatel.cz

pravda.ru

infox.ru

vedomosti.ru

vesmi.ru

rian.ru

ramblernews.ru

argumenti.ru

⁴⁰ http://ekonomika.idnes.cz/unie-mozna-zalozi-evropsky-menovy-fond-fcr-eko_euro.asp?c=A100309_1347962_eko_euro_spi, (1.5.2010)

lenta.ru

kommersant.ru

České webové zdroje:

ekonomika.idnes.cz

novinky.cz

eurozpravy.cz

tydeníky.cz

finance.cz

euroskop.cz

ceskenoviny.cz

hn.ihned.cz

lidovky.cz

2.1.2 Analýza z hlediska lexikálního

Lexikologie je lingvistická disciplína, zabývající se slovní zásobou určitého jazyka a jejím užíváním. Jednotkami slovní zásoby jsou slova a ustálená slovní spojení. Možnost výběru těchto jednotek je v porovnání s ostatními jazykovými rovinami daleko rozsáhlejší, protože odráží různorodost mimojazykové reality. Slova se skládají z jednotek nižších rovin, jako jsou fonémy a morfémy, prostřednictvím nichž se zvukově, slovotvorně a tvaroslovně utváří. Zároveň se ale také podílí na vzniku jednotek vyšších rovin, a to slovních spojení, vět a textů. Za základní jednotku lexikální roviny bývá tradičně považováno slovo, které nese lexikální a gramatický význam. (Kopecký, 1976)

Mezi vlastnosti lexiky novinových článků o Evropské unii patří hojně užití terminologie, o které jsme se již v naší práci několikrát zmiňovali, dále je to například hospodárnost, dynamičnost atd. V ruských textech se také častěji než v češtině setkáváme s neskloňnými podstatnými jmény a předložkovými vazbami. Těchto předložkových vazeb je velká spousta a každá z nich se pojí s určitým pádem, které by tlumočník nebo překladatel měl znát. My jsme se s některými v našich textech samozřejmě také setkali a uvedeme si zde pár příkladů.

Предložkové vazby

a) symetrické

пředložková vazba

визит в Брюссель

возможность вхождения в ЕС

выборы в европарламент

привести в движение

зависеть от импорта

проявлять интерес к

предложение по урегулированию кризиса

инвестиции в недвижимость

зависеть от принятия

голосовать за ратификацию

вступить в систему

обратиться в суд

пředložková vazba

návštěva do Bruselu

možnost vstupu do EU

volby do Evropského parlamentu

uvést do oběhu

záviset na dovozu

projevovat zájem o

návrh na vypořádání se s krizí

investice do nemovitostí

záviset na přijetí

hlasovat pro ratifikaci

vstoupit do systému

obrátit se na soud

b) asymetrické

пředložková vazba

уклоняться от выполнения

ордер на арест

запрет на перемещение

поправки к закону

уклонения от налогов

поставлять в Европу

безпředložková vazba

zdráhat se plnit

zatykač

zákaz pohybu

změny zákona

daňové úniky

zásobovat Evropu

Nesklonná podstatná jména

право *veto* – právo veta

введение *евро* – zavedení eura

право на продление *эмбарго* – právo na prodloužení embarga

Jednoslovná pojmenování nahrazena víceslovnými a naopak

тендер	výběrové řízení
ордер на арест	zatykač
принимать решение	rozhodovat
прибыли, с которых не был заплачен налог	nezdaněné příjmy
ущерб	náhrada škody

V teoretické části jsme se také již zmínili, že odborné názvy je možné tvořit různými způsoby, a to například pomocí:

- **předpon nebo přípon (prefixů, sufixů)**
(např. надбавка, поправка)
- **skládáním slov**
(např. Еврокомиссар, Европарламент)
- **zkracováním**
(např. EK, EC, Европол, МВФ)
- **vytvářením terminologických sousloví**
(např. Европейский союз - Евросоюз, Европейская комиссия - Еврокомиссия)
- **metaforickým a metonymickým přenášením**
(např. глава Бюро национальной безопасности)
- **přejímáním slov z cizích jazyků**
(př. бюро, глобализация, инструмент, климат, кризис, скептик)

Hospodárnost

Tato vlastnost je typická pro ruský jazyk, který tvoří nejrůznější zkratky a složeniny velice často. Také v článku o Evropské unii se s nimi můžeme setkat mnohem častěji v ruských textech v porovnání s českými texty o EU. Pro hospodárnost jazyka je typické zkracování (zkratky) a nejrůznější složené výrazy (složená slova) a obmykání. I my jsme se s nimi v našem glosáři setkali.

Zkratky

ЕК - Европейская комиссия

EK – Evropská komise

ЕС - Европейский Союз

EU – Evropská unie

ЕЦ - Европейский Центробанк

ECB – Evropská centrální banka

МВФ - Международный валютный фонд

MMF – Mezinárodní měnový fond

Složená slova

Ерокомиссия

Европарламент

Евросоюз

Европол

2.2 Problémy překladu

Pokud porovnáваме dva nebo i více jazyků, tak toto porovnání může mít různé podoby a dá se k němu přistupovat z různých hledisek. My se v naší práci věnujeme porovnávání mezi příbuznými jazyky, ruským a českým, z překladatelského hlediska. Nejdůležitější úlohou překladatele je, aby našel ve výchozím textu onu základní jednotku překladu. Je to minimální jednotka v textu výchozího jazyka, která má svůj protějšek nebo ekvivalent v textu cílového jazyka. Jednotky se mohou lišit od nejmenších, po celý text.

Jelikož naše práce spočívala ve vyhledávání nejtypičtějších slovních spojení v ruských novinových článcích o Evropské unii a jejich následném srovnání se stejnými články českými, nějaké výrazné problémy při překládání terminologických slovních spojení v sociálně-politické oblasti se nám nenaskytly. Ve většině případů se nám podařilo najít stejné ekvivalenty pro ruské protějšky. Jsme si ale vědomi toho, že překladatelům se tyto problémy vyskytují často a překladatelské problémy řeší různými rovinami překladu.

V našem případě, by se jako nejčastější problém překladu, jevila kategorie rodu určitého substantiva. Rozdíly u rodů mezi ruštinou a češtinou:

<i>число (-а) s</i>	<i>počet</i>
<i>ущерб (-а) m</i>	<i>náhrada škody</i>
<i>участие (-я) s</i>	<i>účast</i>
<i>условие (-я) s</i>	<i>podmínka</i>
<i>уровень (-вня) m</i>	<i>úroveň</i>
<i>требование (-я) s</i>	<i>požadavek</i>
<i>тендер (-а) m</i>	<i>výběrové řízení</i>
<i>тайна (-ы) ž</i>	<i>tajemství</i>
<i>суверенитет (-а) m</i>	<i>suverenita</i>
<i>союз (-а) m</i>	<i>unie</i>
<i>система (-ы) ž</i>	<i>systém</i>
<i>разнообразие (-я) s</i>	<i>rozmanitost</i>
<i>прибыль (-и) ž</i>	<i>příjem, zisk</i>
<i>позиция (-и) ž</i>	<i>postavení</i>
<i>налог (-а) m</i>	<i>daň</i>

Dále také problémy rekce (bezpředložkové a předložkové vazby), se kterými jsme se již setkali u předložkových vazeb. Zmínili jsme se (viz výše), že se každá vazba váže s určitým pádem. Pro příklad uvedeme pár z nich:

проявлять интерес к (3.p)

projevovat zájem o (4.p)

предложение по урегулированию кризиса (6.p)

návrh na vypořádání se s krizí (4.p)

зависеть от přijetí (2.p)

záviset na přijetí (6.p)

Dále jsme se mohli setkat s problémy přepisu jmen:

Жан-Клод Юнкер – Jean-Claude Juncker

Доминик Стросс-Кан - *Dominique Strauss-Kahn*

Problémy překladu názvů institucí, jako např.:

Европейский социально-экономический комитет - Evropský hospodářský a sociální výbor

Европейский омбудсмен - Evropský veřejný ochránce práv

Административная школа ЕС - Evropská správní škola

Taktéž jsme se již výše zmiňovali o záměnách několikaslovných pojmenování jednoslovnými a naopak. I ty by se mohly jevit jako problém pro překladatele a tlumočníky:

ордер на арест

zatykač

принимать решение

rozhodovat

держаться в тайне

utajit

подвергать критике

kritizovat

ущерб

náhrada škody

2.3 Základní překladatelské postupy

Je třeba vycházet z představy, že dva různé jazyky nejsou ekvivalentní. Každý jazyk má své prostředky. Reálie jazyka dané země neodpovídají reáliím jazyka jiné země. S těmito jazykovými rozdíly se musí překladatel nějak vypořádat. Pomoci si může použitím určitých překladatelských postupů, kterým říkáme překladové transformace.

Překládovou transformaci chápeme jako určitou překládovou operaci, při níž se překládová jednotka výchozího jazyka změní v cílovém jazyce ve formálně jinou jednotku, při zachování obecného invariantu obsahu.⁴¹

Překládové transformace dělíme dle charakteru na lexikální, gramatické a lexikálně-gramatické.

2.3.1 Lexikální transformace

U těchto transformací uvedeme jen ty nejdůležitější, do nichž spadají:

Transkripce, při které reprodukuje zvukovou podobu a je častější než transliterace

Федеральный канцлер Германии *Ангела Меркель*⁴²

Německá kancléřka *Angela Merkel*⁴³

директор-распорядитель МВФ *Доминик Стросс-Кан*⁴⁴

Výkonný ředitel MMF *Dominique Strauss-Kahn*⁴⁵

Премьер-министр Люксембурга *Жан-Клод Юнкер*⁴⁶

Lucemburský premiér *Jean-Claude Juncker*⁴⁷

Transliterace, reprodukuje grafickou podobu

*Босс Гран-при Кореи Йонг Чо Чунг*⁴⁸ - Šéf Grand Prix

⁴¹ INVARIANT je jádro informace, které musí být vždy předáno z výchozího jazyka do jazyka cílového.

⁴² <http://www.rbc.ru/rbcfreenews.shtml?/20100505154340.shtml>, (5.5.2010)

⁴³ <http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/banky/zpravy/eurozona-schvalila-pomoc-pro-recko-ve-vysi-110-mld-eur/471489>, (5.5.2010)

⁴⁴ <http://www.rbc.ru/rbcfreenews.shtml?/20100505154340.shtml>, (5.5.2010)

⁴⁵ <http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/banky/zpravy/eurozona-schvalila-pomoc-pro-recko-ve-vysi-110-mld-eur/471489>, (5.5.2010)

⁴⁶ <http://www.rian.ru/world/20100118/205207990.html>, (5.5.2010)

⁴⁷ <http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/banky/zpravy/eurozona-schvalila-pomoc-pro-recko-ve-vysi-110-mld-eur/471489>, (5.5.2010)

Transplantace, týká se především názvů firem

...в еженедельнике "The Guardian" писали...⁴⁹

...v týdeníku „The Guardian“ psali...

...об этом в интервью французской газете "Le Parisien" заявил...⁵⁰

...o tomto interview oznámil francouzským novinám "Le Parisien"

Kalkování, kopírujeme strukturu lexikální jednotky

нефтедоллар

Petrodollar

2.3.2 Gramatické transformace

Zde taktéž uvedeme jen nejčastější transformace, které jsme čerpali z našeho glosáře o EU.

Mezi ně patří:

Záměny gramatických kategorií, záměny rodu, čísla, pádu, vidu apod.

борьба США и ЕС

boj USA a EU

европейское ведомство

evropský orgán

визит в Брюссель

návštěva do Bruselu

дивиденд

dividenda

Лиссабонский договор

Lisabonská smlouva

избирательная система

volební systém

Záměna multiverbizačních pojmenování univerbizačními a naopak, záměna
několikaslovných pojmenování za jednoslovné a naopak

⁴⁸ <http://www.championat.ru/auto/news-474962.html> , (5.5.2010)

⁴⁹ http://www.inoforum.ru/inostrannaya_pressa/bezvolnyj_otvet_na_russkuyu_agressiyu/ (5.5.2010)

⁵⁰ <http://www.bn.ru/news/2010/05/05/61968.html>, (5.5.2010)

<i>ордер на арест</i>	<i>zatykač</i>
принимать решение	<i>rozhodovat</i>
держаться в тайне	<i>utajit</i>
<i>подвергать критике</i>	<i>kritizovat</i>
<i>оказывать помощь</i> Греции	<i>pomáhat</i> Řecku
<i>по отношению к</i> ЕС	<i>vůči</i> EU

Slovosledné transformace, záměny pořádku slov, typická pro ruskou větnou konstrukci.

Внесенное судом решение является очень важным не только для Чехии, но и для всего Евросоюза.

Rozhodnutí, které soud vynesl je velmi vážné nejen pro Českou republiku, ale i pro celou Evropskou unii.

...одна из задач принятого в минувшие выходные стабилизационного плана...

...jedním z úkolů stabilizačního plánu, který byl přijat minulý víkend...

В опубликованном сегодня интервью он заявил, что "необходимо сделать все, чтобы не допустить распространения греческого кризиса на весь Евросоюз".

V rozhovoru, který byl dnes zveřejněn, oznámil, že "je třeba udělat vše, aby se zabránilo šíření řecké krize do celé Evropské unie".

Syntetické kondenzace, zhuštění nebo rozvolnění textu.

Он понимает гнев греческого населения, *учитывая* размах экономической катастрофы, которую переживает страна.⁵¹

Он chápe hněv řeckého obyvatelstva, *vzhledem k* velikosti hospodářské katastrofy, které země čelí.

...назвав такой шаг "концом евро".

..který tento krok nazval jako „konec eura“.

⁵¹ <http://www.vz.ru/economy/2010/5/5/399208.html>, (5.5.2010)

2.3.3 Lexikálně-gramatické transformace

Rozšíření informačního základu

Вчера Виктор Янукович совершил свой первый заграничный визит *в Брюссель*.⁵²

Včera se Viktor Janukovyč vydal na svou první zahraniční návštěvu *do hlavního města Belgie, do Bruselu*.

Дмитрий Медведев проведет переговоры с премьер-министром Дании Расмуссеном.⁵³

Ruský prezident Dmitrij Medveděv bude jednat s premiérem Dánska Rasmussenem.

⁵² <http://www.segodnya.ua/news/14119316.html>, (5.5.2010)

⁵³ <http://top.rbc.ru/politics/28/04/2010/400258.shtml>, (5.5.2010)

ZÁVĚR

Cílem naší bakalářské práce bylo sestavit glosář nejužívanějších slovních spojení o Evropské unii ze sociálně-politické oblasti. Oblast jsme si ohraničili z toho důvodu, jelikož je to téma velice rozsáhlé a pojmout jej celé by bylo nad rámec naší práce. Z vybraných ruských článků se nám podařilo nalézt stejné ekvivalenty v člancích českých, tudíž následné sestavení glosáře se už nejevilo jako vážný problém. Nejtěžší pro nás bylo najít pro ruské články ekvivalentní české. Z větší části se nám to podařilo a z vyexcerpovaných slovních spojení jsme sestavili praktický glosář nejtypičtějších slovních spojení o Evropské unii pro tlumočníky a překladatele.

V teoretické části jsme se tedy zabývaly slovy termín, terminologie a procesy, které jsou s těmito výrazy spojeny. Těmito procesy máme na mysli procesy terminologizace, determinologizace a reterminologizace. Objasnili jsme si definici termínu, a jak tyto termíny vznikají. V naší práci bylo podstatou sestavit praktický glosář slovních spojení, a tak jsme se zde zmínili o glosářích a jejich zpracování, terminologických slovnících a jejich druzích. Již zmíněný glosář o EU jsme sestavovali z různých novinových článků z internetu, které řadíme do publicistického stylu. Z tohoto důvodu jsme celou druhou podkapitolu věnovali funkčním stylům, jak v ruské, tak i v české soustavě. Nezmiňovali jsme se zde pouze o publicistickém stylu, ale také o stylu odborném a administrativním. Tyto dva styly jsme nemohli opomenout, protože i v nich se z velké části termíny vyskytují. Třetí podkapitolu jsme věnovali popularizačnímu textu, který je typický pro novinové články, ze kterých jsme čerpali.

V praktické části jsme se zabývali analýzou slovních spojení ze dvou hledisek. Z hlediska tematického jsme zkoumali, jaká jsou nejužívanější slovní spojení v novinových titulcích. Dospěli jsme k závěru, že nejčastěji se vyskytujícím slovním spojením ve vybraných novinových titulcích byl „Evropský měnový fond“. Hned za ním se však nejvíce psalo o „Lisabonské smlouvě“. Provedli jsme také analýzu nejčastěji užívaných slovních spojení v konkrétních, náhodně vybraných člancích. Nejčastěji se vyskytovaným spojením, z obou analyzovaných článků, byla „eurozóna“ a hned za ním „Evropská unie“. Analýzu z hlediska lexikálního jsme znázornili na příkladech, které jsou pro ruská slovní spojení typické. Jsou

jimi předložkové vazby, které se pojí s určitým pádem, dále pak nesklonná podstatná jména, jednoslovná či víceslovná pojmenování. Pro ruský text je také typická kondenzace textu, která se projevuje zkracováním nebo skládáním všech možných slov nebo slovních spojení. Z překladatelského hlediska jsme se věnovali taktéž základním překladatelským postupům, jako jsou lexikální, gramatické a lexikálně-gramatické transformace, které nám pomáhají řešit různé problémy překladu. Za nejčastější překladatelské problémy naší práce považujeme záměnu rodu u substantiv, spojení s předložkovými vazbami, u kterých je nutné znát, se kterým pádem se jednotlivé vazby pojí, překlady jmen a názvů. Jako velký problém se mohou jevit záměny jednoslovných pojmenování několikaslovnými a naopak, které je samozřejmě taktéž nutné znát.

Na závěr bychom rádi uvedli, že naše práce je určena především jako pomůcka pro tlumočníky a překladatele, kteří si potřebují zrekapitulovat nejzákladnější slovní zásobu o Evropské unii. Mohla by posloužit i studentům, kteří tuto oblast studují nebo se jí zabývají ve svém volném čase.

РЕЗЮМЕ

Темой нашей работы являются термины в статьях о Европейском Союзе. Мы остановились на данной теме, так как она представляет для нас большой интерес, и со дня вступления Чешской Республики в Европейский Союз тема эта стала очень обсуждаемой. Несмотря на то, что Российская Федерация не является членом Евросоюза, в русских средствах массовой информации эта тема затрагивается каждый день, и ей посвящено достаточно много заголовков прессы. Европейский Союз показался нам очень интересной темой и по причине того, что его включает в себя и специальность, которую мы изучаем.

Целью этой работы было составить глоссарий наиболее часто используемых словосочетаний о Европейском Союзе. Речь идет о словосочетаниях, имеющих отношение к социально-политической сфере. Также мы старались дать объяснения понятиям, касающимся нашей работы. Такими понятиями, например, являются термин, терминология, функциональные стили итд.

Мы ограничились социально-политической сферой по той причине, что тем, охватывающих Европейский союз очень много, и все они достаточно широки, так что исследовать все области, занимающиеся данной тематикой не позволяют объемы работы. Основным приемом процесса данной работы был поиск русских статей и заметок о ЕС и статей на ту же тему на чешском языке. Нам удалось найти относительно эквивалентные статьи (что представляло основную задачу) поэтому последующее составление глоссария не составляло большого труда. Вышеуказанные статьи были найдены и на страницах русского и чешского Интернета, на сайтах, посвященных ЕС. Из данных статей мы выписывали наиболее типичные словосочетания, относящиеся к теме ЕС. Всего было использовано приблизительно 50 статей на обоих языках..

Теоретическая часть нашей работы посвящена таким словам, как: термин и терминология, а так же процессам, которые связаны с использованием этих слов и областям, им посвященным. Под этими процессами подразумеваются

терминологизация, детерминологизация и ретерминологизация. Далее мы обозначили определение термина и процесс его возникновения. Как было сказано выше, основной задачей данной работы было составить практический глоссарий словосочетаний на узко выделенную тему, поэтому мы также упомянули глоссарии и их разработку, терминологические словари и их типы. Словосочетания для глоссария были найдены в разных газетных статьях в Интернете, которые мы отнесли к публицистическому стилю.

То, что нам пришлось работать с конкретным стилем, послужило причиной того, что вторая глава нашей работы целиком посвящена функциональным стилям вообще, как в русской, так и в чешской системе. В этой главе мы не остановились только на публицистическом стиле, но также упомянули административный и научный стили. Эти два стиля мы не могли оставить без внимания, так как эти стили подразумевают наиболее частое использование терминов, а в частности терминов на выбранную нами тему, которые и являются ключевыми для нашей работы.

Третью главу теоретической части мы посвятили популяризационному тексту, типичному для газетных статей, послуживших источниками для нашего глоссария и дали определение его основной характеристике.

Практическую часть нашей работы мы разделили на три главы. В первой из них мы занимались анализом словосочетаний с двух точек зрения: с тематической и лексической. Вторую часть нашей работы мы посвятили проблемам перевода, с которыми мы могли столкнуться и привели примеры наиболее частых из них. В третьей главе мы исследовали основные переводческие приемы, чтобы было ясно, какими методами следовать в случае возникновения этих проблем.

В первой части мы занимались тематической точкой зрения. С тематической точки зрения мы исследовали, какие словосочетания наиболее часто встречаются в газетных заголовках. Мы пришли к заключению, что в заголовках выбранных статей чаще всего используется словосочетание - Европейский валютный фонд. Следующим таким словосочетанием было - Лиссабонский договор. Далее мы провели анализ этих словосочетаний в конкретно выбранных статьях, а так же других используемых

лексических конструкций. В обоих анализированных статьях наиболее часто используются слова "еврозоны" и "Евросоюз".

Анализ словосочетаний с лексической точки зрения в нашей работе мы провели на примерах, типичных для конструкций и образования словосочетаний в русском языке. Такими примерами могут являться предложная связь между конкретными падежами, несклоняемые существительные, однословные или многословные наименования. Так же для газетных статей на русском языке характерна экономичность текста, которая проявляется в разнообразных сокращениях и аббревиатурах слов или же словосочетаний.

Вторая глава практической части посвящена как раз таким переводческим проблемам, с которыми мы столкнулись во время написания работы. Наиболее частыми проблемами в нашей работе мы считаем смену рода у имен существительных, соединение с предложной связью (где необходимо знать, с какими падежами эта связь используется), перевод имен собственных у людей и названий конкретных институтов. Достаточно большую проблему представляли замены однословных наименований, которые необходимо знать каждому переводчику, многословными и наоборот.

Третья глава посвящена переводческим приемам. С транслатологической точки зрения нами были исследованы основные переводческие приемы, которые включают в себя лексические, грамматические и лексически-грамматические трансформации. Эти трансформации позволяют нам решать самые разные проблемы и задачи, возникающие при переводе с исходного языка на целевой. . Каждому переводчику, как устному, так и письменному следовало бы знать эти трансформации, чтобы он был способен сориентироваться в проблемных ситуациях и знал, какими методами действовать.

В заключение мы бы хотели сказать, что наша работа прежде всего предназначена в качестве пособия для устных и письменных переводчиков, которые хотят оживить свой словарный запас в области Европейского Союза. Так же данное пособие может служить учебным пособием студентам, изучающим данную область или

интересующимся ей в свободной время. Словарь включает в себя основной и наиболее часто используемый словарный запас о Европейском Союзе из социально-политической сферы.

BIBLIOGRAFIE

BACHMANNOVÁ, J. a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*.

Praha: Lidové noviny, 2002, ISBN 80-710-6484-X.

BATUŠEK, J. Příspěvek k charakteristice fyzikální terminologie. NŘ 53, 1970, 16-31

HAUSENBLAS, K. *K specifickým rysům odborné terminologie*,

in: Problémy marxistické jazykovědy, Praha 1962

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Studie o spisovném jazyce*. Praha:Academia, 1963.

HORECKÝ, J. *Základy slovenskej terminologie*. Bratislava 1956.

JEDLIČKA, A., FORMÁNKOVÁ, V., REJMÁNKOVÁ, M. *Základy české stylistiky*.

Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

KOPECKÝ, L.V. a kol.: *Пособие по развитию устной речи*. Praha, 1976

MALIŠ, Otakar, MACHOVÁ, Svatava, SUK, Jaroslav: *Současný český jazyk*,

Lexikologie (Nauka o tvoření slov, lexikografie, slang). Karolinum, Praha, 1998

POŠTOLKOVÁ, Běla, ROUDNÝ, Miroslav, TEJNOR, Antonín. *O české terminologii*.

Praha: Academia, 1983.

SOCHOVÁ, Zdeňka, POŠTOLKOVÁ, Běla: *Co v slovnících nenajdete*.

Portál, Praha, 1994

ГОЛОВИН, Б.Н., КОБРИН, Р.Ю.: *Лингвистические основы учения о терминах*.

Москва: Высшая школа, 1987.

РЕФОРМАТСКИЙ, А.А. *Введение в языкознание*. Москва 1967.

РОЗЕНТАЛЬ, Д. Э. *Практическая стилистика русского языка*. Высшая школа,

Москва 1987.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Dopis Karlu Schwarzenbergovi.

http://neviditelnypes.lidovky.cz/evropa-dopis-karlu-schwarzenbergovi-ds3-/p_zahranici.asp?c=A090205_133206_p_zahranici_wag, (5.4.2010)

KAPITÁNOVÁ, Jindřiška. Stylistika – teze přednášek.

<http://www.rusistika.upol.cz/>, (20.4.2010)

NOVÁK, Jan. **Styl publicistický a jeho útvary**. <http://galaktis.cz/clanek/styl-publicisticky-a-jeho-utvary/>, (20.4.2010).

Podpora růstu a nezaměstnanosti.

http://europa.eu/pol/socio/index_cs.htm, (22.4.2010)

Řecká dluhová nemoc se může šířit na další země, varuje šéf MMF.

<http://www.novinky.cz/ekonomika/199371-recka-dluhova-nemoc-se-muze-sirit-na-dalsi-zeme-varuje-sef-mmf.html>, (5.5.2010)

Бастующие греческие госслужащие захватили Акрополь.

http://www.bbc.co.uk/russian/international/2010/05/100504_greece_public_sector_strike.shtml, (5.5.2010)

Европейский Союз.

<http://works.tarefer.ru/54/100183/index.html>, (22.4.2010)

Письмо Владимира Железны Карелу Шварценбергу по поводу Лиссабонского договора. http://www.obozrevatel.cz/opinions/zelezny_o_lissabonskom_dogovore, (5.4.2010)

Рекомендация № Rec (2000)23 Комитета Министров государствам-членам относительно независимости и функций регулирующих органов в вещательном секторе.

http://www.medialaw.ru/laws/other_laws/european/rec2000-23.htm, (22.4.2010)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_unie

<http://domaci.eurozpravy.cz/politika/4858-lisabonska-smlouva-neni-v-rozporu-s-ustavou-ceske-republiky/>

http://ekonomika.idnes.cz/ceska-republika-loni-nesplnila-dve-podminky-pro-prijeti-eura-p5b-/ekonomika.asp?c=A090415_152922_ekonomika_kv

http://ekonomika.idnes.cz/unie-mozna-zalozi-evropsky-menovy-fond-fcr/eko_euro.asp?c=A100309_1347962_eko_euro_spi

<http://ekonomika.ihned.cz/c1-29294430-cesko-prohralo-dalsi-arbitraz-musi-zaplatit-1-5-milionu-dolaru>

<http://ekonomika.ihned.cz/c1-36550550-skoda-uvazuje-o-pracovnich-sobotach-poptavka-po-autech-stoupla>

<http://ekonomika.ihned.cz/c1-40250590-anonym-nabidl-nemecku-data-o-svycarskych-uctech-chce-za-ne-2-5mil-eur>

<http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=511678:cs&lang=cs&list=511698:cs,511678:cs,511344:cs,510416:cs,510500:cs,509939:cs,509925:cs,509899:cs,509074:cs,508621:cs,&pos=2&page=1&nbl=1499&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>

<http://europa.eu/>

<http://hn.ihned.cz/c1-41166770-eurozonu-ma-spasit-evropsky-menovy-fond>

http://infox.ru/business/finances/2010/03/08/YES_sozdast_YEvropye.phtml

http://infox.ru/business/finances/2010/03/08/YES_sozdast_YEvropye.phtml

<http://lenta.ru/news/2010/03/26/loan/>

<http://library.muni.cz/EU/html/15.htm>

<http://media.rin.ru/news/233499/>

http://neviditelnypes.lidovky.cz/evropa-dopis-karlu-schwarzenbergovi-ds3-/p_zahranici.asp?c=A090205_133206_p_zahranici_wag

http://neviditelnypes.lidovky.cz/evropa-nekonstruktivni-prezident-dte-/p_zahranici.asp?c=A080821_112236_p_zahranici_wag

<http://news.bigmir.net/business/269642/>

<http://news.rambler.ru/Russia/world/5590543/>

<http://news.rambler.ru/Russia/world/5775421/>

<http://news.rufox.ru/texts/2010/03/26/189878.htm>

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7

<http://rus.ruvr.ru/2010/03/09/5128186.html>

<http://rus.ruvr.ru/2010/03/24/5606021.html>

<http://spb.aif.ru/economic/news/21482>

<http://top.rbc.ru/politics/28/04/2010/400258.shtml>

<http://www.argumenti.ru/politics/2010/02/51587/>

<http://www.argumenti.ru/politics/2010/03/52494/>

<http://www.argumenti.ru/world/2010/02/51594/>

<http://www.argumenti.ru/world/2010/03/51926/>

<http://www.bfm.ru/news/2010/04/21/mvf-hochet-oblozhit-banki-dvumja-novymi-nalogami.html>

<http://www.bn.ru/news/2010/05/05/61968.html>

http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/investice-do-komerčních-nemovitostí-klesly-v-cr-o-88-401134&id_seznam=403

<http://www.ct24.cz/domaci/37942-publicista-urban-sponzor-libertas-cz-ganley-je-rusky-trojsky-kun-pro-eu/>

<http://www.ct24.cz/ekonomika/58833-ceske-firmy-se-vraceji-z-danovych-raju-domu/>

<http://www.ct24.cz/evropske-volby/vysledky-eurovoleb/>

<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/ainformace/753500380CAF>

<http://www.estav.cz/zpravy/ctk/dotace-eu-nepodpori-byty.html>

<http://www.euroskop.cz/38/15213/clanek/1-miliarda-eur-pro-rumunsko>

<http://www.euroskop.cz/38/15558/clanek/janukovyc-zamiril-na-svou-prvni-cestu-do-bruselu/>

<http://www.euroskop.cz/38/6753/clanek/dotace-eu-nepodpori-bytovou-vystavbu/>

<http://www.finance.cz/evropska-unie/>

<http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/banky/zpravy/eurozona-schvalila-pomoc-pro-recko-ve-vysi-110-mld-eur/471489>

<http://www.championat.ru/auto/news-474962.html>

http://www.inoforum.ru/inostrannaya_pressa/bezvolnyj_otvet_na_ruskuyu_agressiyu/

<http://www.kdu.cz/default.asp?page=311&idr=22&IDCI=23785>

<http://www.kommersant.ru/doc-rm.aspx?DocsID=1333979>

http://www.lidovky.cz/investicni-skupina-penta-je-obvinena-z-napojeni-na-kreml-pkr-/ln_domov.asp?c=A090825_213934_ln_domov_mev

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ecofin_30780.html

<http://www.naseadresa.cz/cz/s347/c908-Zpravodajsky-portal/n34953-zemetreseni-chile-havaj-vlna-tsunami-obeti-urady-evakuace>

<http://www.novinky.cz/domaci/180698-klaus-dohnala-lisabonska-smlouva-i-v-albani.html>

<http://www.novinky.cz/ekonomika/194138-evropska-unie-kvuli-krizi-zridi-vlastni-menovy-fond.html>

http://www.obozrevatel.cz/news/CNB_rekomenduet_ne_toropitsa_s_evro

http://www.obozrevatel.cz/news/evro_valutnaja_politika

http://www.obozrevatel.cz/news/jabeda_hochet_dva_s_polovinoj_milliona_evro

http://www.obozrevatel.cz/news/reconstruction_subsidies_for_czech_cities

http://www.obozrevatel.cz/opinions/zelezny_o_lisabonskom_dogovore

http://www.obozrevatel.cz/tema/vaclav_klaus

<http://www.oilru.com/news/169005/>

<http://www.pravda.ru/news/1021458.html>
<http://www.pravda.ru/news/economics/08-03-2010/1021458-euro-0/>
<http://www.pravda.ru/world/europe/european/12-03-2010/1022193-0/>
<http://www.pravda.ru/world/europe/european/26-03-2010/1024480-greece-0/>
<http://www.rbc.ru/rbcfreenews.shtml?/20100505154340.shtml>
<http://www.rg.ru/2010/03/26/es-site-anons.html>
<http://www.rian.ru/economy/20100308/212874653.html>
<http://www.rian.ru/economy/20100308/212874653.html>
<http://www.rian.ru/world/20100118/205207990.html>
<http://www.rian.ru/world/20100326/216586618.html>
http://www.rozhlas.cz/zpravy/svetovaekonomika/_zprava/723166
<http://www.segodnya.ua/news/14119316.html>
<http://www.tydeniky.cz/charita/zemetreseni-v-chile-eu-prislibila-tri-miliony-eur-okamzite-pomoci>
<http://www.vedomosti.ru/finance/news/2010/03/09/963608>
<http://www.vremya.ru/news/1028475.html>
<http://www.vsesmi.ru/news/3438807/5686852/>
<http://www.vz.ru/economy/2010/5/5/399208.html>
<http://zahranicni.ihned.cz/c1-40512350-sebevrazdy-dale-otrasaji-france-telecom-od-roku-2008-je-jich-uz-37>

PŘÍLOHY

PRAKTICKÝ GLOSÁŘ NEJTYPIČTĚJŠÍCH VAZEB O EU PRO TLUMOČNÍKA A PŘEKLADATELE

Административная школа ЕС

акционер (-a) m

акционеры принимают решение

безопасность (-и) ž

укрепить безопасность Европы

Evropská správní škola

akcionář

akcionáři rozhodují

bezpečnost

posílit bezpečnost Evropy

безработица (-би) *ž*

высокая безработица

борьба (-би) *ž*

борьба США и ЕС против

Бюро официальных публикаций Европейских Сообществ

валюта (-би) *ž*

единая европейская валюта

введение (-я) *s*

введение единой европейской валюты

ведомство (-а) *s*

европейское ведомство

вердикт (-а) *m*

предварительный вердикт

nezaměstnanost

vysoká nezaměstnanost

boj

boj USA a EU proti

Úřad pro publikace Evropské unie

měna

jednotná evropská měna

zavedení

zavedení jednotné evropské měny

orgán, úřad

evropský orgán

verdikt

předběžný verdikt

вердикт был вынесен

byl vynesen verdikt

вето *neskl. s*

отмена прав вето

право вето членских государств

veto

zrušení práv veto

právo veta členských zemí

взнос *(-a) m*

членский взнос

příspěvek

členský příspěvek

визит *(-a) m*

визит в Брюссель

официальный визит

отправляться с визитом

совершить визит

návštěva

návštěva do Bruselu

oficiální návštěva

jet na návštěvu

podniknout návštěvu

вмешательство *(-a) s*

механизмы вмешательства

intervence

mechanizmy intervence

Военный комитет Европейского Союза

Vojenský výbor Evropské unie

Военный штаб Европейского Союза

вступление (-я) *s*

момент вступления

вступление Чехии в ЕС

условие вступления

вхождение (-я)

возможность вхождения в ЕС

выборы (-ов) *mp.*

выборы в европарламент

высказание (-я) *s*

высказывания прозвучали

глава (-ы) *ž*

глава Бюро национальной безопасности

Vojenský štáb Evropské unie

vstup

okamžik vstupu

vstup České republiky do EU

podmínka vstupu

vstup

možnost vstupu do EU

volby

volby do Evropského parlamentu

výrok

výroky zazněly

šéf

šéf Úřadu národní bezpečnosti

глобализация (-ии) *ž*

отвечать на вызовы глобализации

голос (-а) *m*

увеличение веса голоса

государство (-а) *s*

европейское государство

граница (-ы) *ž*

охрана европейских границ

балансировать на границе

данные (-ых) *mp.*

данные о компании

движение (-я) *s*

привести в движение

globalizace

čelit problémům globalizace

hlas

zvýšení volební váhy

stát

evropských stát

hranice

ochrana evropských hranic

balancovat na hranici

údaje

údaje o společnosti

pohyb

uvést do oběhu

депутат (-а) *m*

депутат Европарламента

дефицит (-а) *m*

бюджетный дефицит

дефицит в размере

удерживать дефицит

установленный уровень дефицита

деятельность (-и) *ž*

экономическая деятельность

дивиденд (-а) *m*

дивиденды, полученные на территории ЕС

директива (-ы) *ž*

директива Болкенштайна

poslanec

poslanec Evropského parlamentu

deficit, nedostatek

rozpočtový deficit

deficit ve výši

udržovat deficit

stanovená úroveň deficitu

činnost

hospodářská činnost

dividenda

dividendové příjmy ze zemí EU

direktiva, předpis

Bolkensteinova direktiva

договор (-a) *m*

ратификация договора

дискуссия о договоре

действующий договор

одобрить договор

заключить договор

Договор о Евросоюзе

Лиссабонский договор

Договор о принципах работы Евросоюза

Парижский договор

Римский договор

Маастрихтский договор

договор о стабилизации и ассоциации

договор об охране инвестиций

евро *neskl. m*

введение евро

стабильность евро

принятие евро

smlouva

ratifikace smlouvy

rozprava o smlouvě

stávající smlouva

schválit smlouvu

uzavřít smlouvu

Smlouva o Evropské unii

Lisabonská smlouva

Smlouva o fungování EU

Pařížská smlouva

Římská smlouva

Maastrichtská smlouva

dohoda o stabilizaci a přidružení

dohoda o ochraně investic

euro

zavedení eura

stabilita eura

přijetí eura

выделить евро на помощь
перейти на евро

еврозо́на (-би) *ž*

территория еврозоны
нестабильность еврозоны
внутреннее равновесие еврозоны
усиление еврозоны
членские страны еврозоны

еврокомиссар (-а) *m*

еврокомиссар по экономике и монетарной политике

Еврокомиссия (-ии) *ž*

глава Еврокомиссии

Европа (-би) *ž*

соединение Европы
поставлять в Европу

vyčlenit euro na podporu
přestoupit na euro

eurozóna

území eurozóny
nestabilita eurozóny
vnitřní rovnováha eurozóny
posílení eurozóny
členské země eurozóny

eurokomisař

eurokomisař pro hospodářské a měnové záležitosti 100

Evropské komise

šéf Evropské komise

Evropa

sjednocení Evropy
zásobovat Evropu

Европарламент (-a) m

председатель Европарламента

Европейская валютная система

Европейская комиссия (ЕК)

Европейская комиссия выделила

пресс-служба ЕК

Европейская счетная палата

Европейский инвестиционный банк

Европейский инвестиционный фонд

Европейский инспектор по защите данных

Европейский институт инноваций и технологий

Evropský parlament

předseda Evropského parlamentu

Evropský měnový systém

Evropská komise (ЕК)

Evropská komise vyčlenila

tiskový servis Evropské komise

Evropský účetní dvůr

Evropská investiční banka

Evropský investiční fond

Evropský inspektor ochrany údajů

Evropský inovační a technologický institut

Европейский омбудсмен

Европейский парламент

Европейский совет

Европейский социально-экономический комитет

Европейский Союз (ЕС)

лидеры ЕС

президент ЕС

расширение ЕС

граждане ЕС

государства-члены ЕС

разрушение ЕС

атак на ЕС

по отношению к ЕС

дотации ЕС

бюджет ЕС

Evropský veřejný ochránce práv

Evropský parlament

Evropská rada

Evropský hospodářský a sociální výbor

Evropská unie (EU)

lídři EU

prezident EU

rozšíření EU

občané EU

členské země EU

rozklad EU

útok na EU

vůči EU

dotace EU

rozpočet EU

гимн ЕС

девиз ЕС

политические центры ЕС

официальные языки ЕС

правосубъектность Евросоюза

вступление ЧР в ЕС

Совет ЕС

комиссар ЕС по валютной и экономической политике

первое расширение ЕС

ЕС поддерживает Грецию

ЕС требуется

Европейский суд аудиторов

Европейский Центробанк

Европейское объединение угля и стали

Европейское сообщество по атомной энергии

hymna EU

motto EU

politická centra EU

úřední jazyky EU

právní subjektivita Evropské unie

vstup ČR do EU

Rada EU

eurokomisař pro hospodářské a měnové záležitosti

první rozšíření EU

EU podporuje Řecko

EU požaduje

Evropský účetní dvůr

Evropská centrální banka

Evropské společenství uhlí a oceli

Evropské společenství pro atomovou energii

Европейское статистическое агентство

Европейское экономическое сообщество

Европол (-а)

задолженность (-и) *ž*

рост уровня задолженности

задолженность бюджета

закон (-а) *m*

противоречить законам

запрет (-а) *m*

запрет свободного предоставления услуг

запрет на свободное перемещение рабочей силы

заявление (-я) *s*

заявление прозвучало

Evropská statistická agentura

Evropské hospodářské společenství

Europol

zadluženost

růst úrovně zadluženosti

rozpočtová zadluženost

zákon

být v rozporu s právními předpisy

zákaz

zákaz volného pohybu služeb

zákaz volného pohybu pracovní síly

prohlášení

prohlášení bylo učiněno

изменение (-я) *s*

положительные изменения

изменения экономического климата

импорт (-а) *m*

импорт энергии

импорт нефти и газа

зависеть от импорта

инвестор (-а) *m*

немецкие инвесторы

инспекция (-ии) *ž*

налоговая инспекция

инструмент (-а) *m*

европейский инструмент

změna

pozitivní změny

změny v ekonomickém prostředí

dovoz

dovoz energie

dovoz ropy a zemního plynu

záviset na dovozu

investor

němečtí investoři

kontrola

daňová kontrola

nástroj

evropský nástroj

интерес (-а) *m*

проявлять интерес к

казна (-би) *ž*

немецкая казна

капитал (-а) *m*

использовать капитал

карта (-би) *ž*

европейская карта медицинского страхования

климат (-а) *m*

экономический климат

командование (-я) *s*

возникновение всеевропейского военного командования

zájem

projevovat zájem o

státní pokladna

německá státní pokladna

kapitál

využít kapitál

průkaz

evropský průkaz zdravotního pojištění

prostředí

ekonomickém prostředí

velení

vznik evropského vojenského velení

Комитет по политическим вопросам и по вопросам безопасности

Комитет регионов

компенсация (-и) ž

компенсация судетским немцам

компенсация за конфискованное имущество

решить вопрос о компенсациях

выдать компенсацию

конституция (-ии) ž

европейская конституция

договор не противоречит конституции

координация (-ии) ž

координация экономической политики

укрепление координации

Копенгагенские критерии

Politický a bezpečnostní výboru

Výbor regionů

odškodnění

odškodnění sudetským Němcům

odškodnění za zabavený majetek

rozhodnout otázku odškodnění

poskytnout odškodnění

ústava

evropská ústava

smlouva není v rozporu s ústavou

koordinace

koordinace hospodářské politiky

posílení koordinace

Kodaňská kritéria

кресло (-a) s

Львые потеряли 25% кресел

кризис (-a) m

прекращение кризиса

предложение по урегулированию кризиса

бороться с кризисом

преодолеть кризис

экономический кризис

мировой финансовый кризис

непрекращающийся кризис

в связи с финансовым кризисом

курс (-a) m

курс снизился

лимит (-a) m

превысить лимит

křeslo

Levice ztratila 25% křesel

krize

ukončení krize

návrh na vypořádání se s krizí

bojovat s krizí

překonat krizi

ekonomická krize

světová finanční krize

nepřestávající krize

v souvislosti s finanční krizí

kurz

kurz klesl

limit

překročit limit

Международный валютный фонд (МВФ)

воспроизводить функции МВФ

создавать конкурента МВФ

обращаться за помощью в МВФ

занять у МВФ

директор-распорядитель МВФ

министр (-а) m

министр финансов Германии

премьер-министр Люксембурга

мир (-а) m

обеспечить мир

надбавка (-и) ž

надбавка к зарплате

сокращения надбавок

Mezinárodní měnový fond (MMF)

obnovovat funkce MMF

vytvářet konkurenta MMF

obrátit se o pomoc na MMF

vypůjčit si u MMF

Výkonný ředitel MMF

ministr

německý ministr financí

lucemburský premiér

mír

zajistit mír

přirážka

přirážka u mzdy

snižování přirážek

налог (-а) *m*

уклонения от налогов

налоговый рай

налоговая ставка

единый налог с прибыли

народ (-а) *m*

европейские народы

обеспечить стабильность европейским народам

сохранить разнообразие европейских народов

недвижимость (-и) *ž*

продажа недвижимости

инвестиции в коммерческую недвижимость

неподготовленность (-и)

неподготовленность страны

неподготовленность к принятию евро

daň

daňové úniky

daňový ráj

sazba daně

jednotná daň ze zisku

národ

evropské národy

zajistit stabilitu pro evropské národy

zachovat rozmanitost evropských národů

nemovitost

prodej nemovitosti

investice do komerčních nemovitostí

nepřipravenost

nepřipravenost země

nepřipravenost přijmout euro

обвинение (-я) *s*

противостоять обвинению

образование (-я) *s*

дошкольное образование

низкий уровень образования

образование в странах Европейского сообщества

объём (-а) *m*

снижение объёма

объём составил

обязательство (-а) *s*

уклоняться от выполнения своих обязательств

орган (-а) *m*

Органы исполнительной власти

Учреждения и органы Евратома

obvinění

čelit obvinění

vzdělání

předškolní vzdělání

nízká úroveň vzdělání

vzdělání v zemích Evropského společenství

objem

pokles objemu

objem dosáhl

povinnost

zdráhat se plnit své povinnosti

orgán

Výkonné agentury

Agentury a orgány EURATOM

ордер (-а) *m*

ордер на арест

европейский ордер на арест

Отдел подбора кадров для Европейских сообществ

отношение (-я) *s*

улучшение отношений

отношения между Евросоюзом и Украиной

пакт (-а) *m*

Пакт о стабильности и росте

по правилам пакта

выполнять пакт

партия (-и) *ž*

возникновение партии

политическая партия

příkaz

zatykač

evropský zatykač

Evropský úřad pro výběr personálu

vztah

zlepšení vztahů

vztahy mezi EU a Ukrajinou

pakt

Pakt o stabilitě a růstu

podle pravidel paktu

splňovat pakt

strana

vznik strany

politická strana

перемещение (-я) *s*

запрет на перемещение

свободное перемещение

перемещение рабочей силы

план (-а) *m*

окончательно согласовать план

подозрение (-я) *s*

вызвать подозрение

подписание (-я)

противостояние подписанию договора

подписание Конституции ЕС

позиция (-и) *ž*

укрепить свои позиции

přemístění, pohyb

zákaz pohybu

volný pohyb

pohybu pracovní síly

plán

definitivně ujednat plán

podezření

vyvolat podezření

podepsání

odmítnutí podpisu smlouvy

podpis Ústavy EU

postavení

posílit své postavení

политика (-и) ž

политика безопасности и обороны

Общая внешняя политика и политика безопасности

Единая сельскохозяйственная политика

миграционная политика

помощь (-и) ž

финансовая помощь

срочная помощь Чили

оказание финансовой помощи

поправка (-и) ž

поправки к закону

принять поправки

против поправок проголосовали

посещаемость (-и) ž

процент посещаемости

politika

bezpečnostní a obranná politika

Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Společná zemědělská politika

migrační politika

pomoc

finanční pomoc

okamžitá pomoc Čile

poskytnutí finanční pomoci

změna

změny zákona

přijmout změny

proti změnám hlasovali

návštěvnost

procento návštěvnosti

пост (-а) m

совместное занятие поста председателя

право (-а) s

право ЕС

таможенное право ЕС

экологическое право ЕС

транспортное право ЕС

налоговое право ЕС

материальное право ЕС

уважение прав человека

председатель (-я) m

постоянный председатель Европейского совета

председательствование

критика председательствования

председательствование ЧР в ЕС

funkce

sdílené předsednictví 300

zákon

zákon EU

celní zákon EU

právo životního prostředí EU

dopravní právo EU

daňové právo EU

hmotné právo EU

úcta k lidským právům

předseda

stálý předseda Evropské rady

předsednictví

kritika předsednictví

české předsednictví Evropské unie

президент (-а) *m*

недавно назначенный президент

президент Евросоюза

премия (-и) *ž*

выдавать премим

прибыль (-и) *ž*

прибыли, с которых не был заплачен налог

привлекательность (-и) *ž*

инвестиционная привлекательность

принятие (-я)

зависеть от принятия

причина (-ы) *ž*

причина рождения догадок

prezident

nedávno jmenovaný prezident

prezident Evropské unie

prémie

poskytovat prémie

příjem, zisk

nezdaněné příjmy

přitažlivost, atraktivita

investiční atraktivita

přijetí

záviset na přijetí

příčina

příčina vzniku spekulací

развитие (-я) *s*

содействовать сбалансированному экономическому развитию
окружающая среда и устойчивое развитие

разногласие (-я) *s*

преодолеть разногласия

разнообразие (-я) *s*

разнообразие народов
сохранить разнообразие

рай (-я) *t*

налоговый рай

расходы (-ов)

государственные расходы
сократить расходы

rozvoj

podporovat vyvážený ekonomický rozvoj
životní prostředí a udržitelný rozvoj

rozpor

překonat rozpory

rozmanitosť

rozmanitosť národů
zachovat rozmanitosť

ráj

daňový ráj

náklady

státní náklady
snížit náklady

расширение (-я) *s*

расширение ЕС

расширять ЕС

ратификация (-ии) *ž*

голосовать за ратификацию договора

выступать против ратификации

репутация (-ии) *ž*

репутация компании

решение (-я) *s*

решение вызвало

решение ЕС в Лиссабонском договоре

решение конституционного суда

решение о выделении финансовых средств

принимать решение

rozšíření

rozšíření EU

rozšiřovat EU

ratifikace

hlasovat pro ratifikaci smlouvy

být proti ratifikaci

pověst

firční image

rozhodnutí

rozhodnutí vyvolalo

rozhodnutí EU v Lisabonské smlouvě

rozhodnutí Ústavního soudu

rozhodnutí o přidělení finančních prostředků

rozhodovat

рынок (-нка) *m*

единый рынок

нестабильность финансовых рынков

финансовый рынок

санкция (-и) *ž*

ждать санкции

свобода (-ы) *ž*

свобода передвижения лиц

свобода движения капитала

свобода перемещения товаров

свобода предоставления услуг

система (-ы) *ž*

система сменных курсов ERM II

интеграция европейских правовых систем

избирательная система

введение мажоритарной избирательной системы

trh

jednotný trh

nestabilita finančních trhů

finanční trh

sankce

čekat sankce

svoboda, volnost

volný pohyb osob

volný pohyb kapitálu

volný pohyb zboží

volný pohyb služeb

system

system směnných kurzů ERM II

sblížení evropských právních systémů

volební system

zavedení většinového volebního systému

вступить в систему

скептик (-а) *m*

евроскептик

служба (-ы) *ž*

пресс-служба ЕК

служба безопасности

немецкие тайные службы

Совет Евросоюза

Государство-председатель Совета Евросоюза

сотрудничество (-а)

Полицейское и судебное сотрудничество по уголовным делам
všech

союз (-а) *m*

Евросоюз

vstoupit do systému

skeptik

euroskeptik

služba

tiskový servis Evropské komise

bezpečnostní služba

německé tajné služby

Rada Evropské unie

předsedající stát Rady Evropské unie

spolupráce

Spolupráce policejních a soudních orgánů v trestních

unie

Evropská unie

СОЮЗ ГОТОВ ВЫДЕЛИТЬ

специалист (-а) *m*

европейский специалист

стабильность (-и) *ž*

стабильность евро

стабильность может оказаться под угрозой

Пакт о стабильности

ставка (-и) *ž*

налоговая ставка

страна (-ы) *ž*

вводить в стране

страна-кандидат

суверенитет (-а) *m*

суверенитет Чешской республики

unie je připravena poskytnout

specialista

evropský specialista

stabilita

stabilita eura

stabilita by mohla být ohrožena

Pakt o stabilitě

sazba

sazba daně

země

zavést v zemi

kandidátská země

suverenita

suverenita České republiky

ограничивать суверенитет

суд (-а) *m*

полномочия суда

Европейский Суд в Люксембурге

Европейский суд аудиторов

решить вопрос через Европейский Суд

обратиться в суд

суд вынес своё решение

тайна (-и) *ž*

держаться в тайне

тендер (-а) *m*

выиграть тендер

требование (-я) *s*

правовые требования

omezovat suverenitu

soud

pravomoci soudu

soud EU v Lucemburku 400

Evropský účetní dvůr

rozhodnout otázku přes Evropský soud

obrátit se na soud

soud vydal své rozhodnutí

tajemství

utajit

výběrové řízení

vyhrát výběrové řízení

požadavek

právní požadavky

уровень (-вня) *m*

уровень бедного населения

условие (-я) *s*

условия членства

участие (-я) *s*

низкое участие

участие избирателей на выборах

ущерб (-а) *m*

заплатить ущерб

ущерб в размере

фонд (-а) *m*

идея создания фонда

выделение средств из фонда

предложить создать фонд

Европейский валютный фонд

úroveň

úroveň chudého obyvatelstva

podmínka

podmínky členství

účast

nízká účast

volební účast voličů

náhrada škody

zaplatit náhradu škody

náhrada škody ve výši

fond

myšlenka vytvoření fondu

uvolnění prostředků z fondu

navrhnout vytvoření fondu

Evropský měnový fond

Международный валютный фонд
на деньги из европейских фондов

хартия (-и) *ž*

Хартия основных прав ЕС

ценность (-и) *ž*

европейские ценности

поддерживать общие европейские ценности

число (-а) *s*

непропорциональное число

число комиссаров

член (-а) *m*

поддержка членов

государства-члены ЕС

Шенгенская зона

Mezinárodní měnový fond
z peněz evropských fondů

charta

Charta základních práv EU

hodnota

evropské hodnoty

podporovat společné evropské hodnoty

počet

disproporční počet

počet komisařů

člen

podpora členů

členské země EU

Schengenská zóna

Экономический и валютный союз

экспортёр *(-a) m*

единственный экспортёр

экспортёр энергии в ЕС

эмбарго *neskl. s*

право на продление эмбарго

Hospodářská a měnová unie

vývozce

jediný vývozce

vývozce energie v EU

embargo

právo na prodloužení embarga